Міністерство освіти і науки України
Луцький національний технічний університет

ЕКОНОМІКС

Методичні вказівки до практичних занять
для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти
освітньої програми «Логістика», «Підприємництво та бізнес-адміністрування»
спеціальності D3 Менеджмент
галузі знань D Бізнес, адміністрування та право
денної та заочної форм навчання

Луцьк 2026

УДК 330.101.541 (07)
Е 45

Електронна копія друкованого видання передана для внесення в репозитарій ЛНТУ
Директор бібліотеки _____Н.П. Поліщук

Рекомендовано до видання вченою радою факультету бізнесу та права ЛНТУ, протокол № ____ від «__» _____ 2026 року
Голова вченої ради факультету бізнесу _____ Л.Л. Ковальська

Розглянуто і схвалено на засіданні кафедри економіки та міжнародних економічних відносин ЛНТУ, протокол № __ від «__» _____2026 року
Завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин_____О.М. Шубалий

Укладач: _____ О.В. Баула, кандидат економічних наук, доцент, доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин ЛНТУ

Рецензент: _____ О.М. Шубалий, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин ЛНТУ

Відповідальний
за випуск: _____ О.М. Шубалий, доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин ЛНТУ

Е 45 **Економікс** : Методичні вказівки до практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Логістика», «Підприємництво та бізнес-адміністрування» спеціальності D3 Менеджмент галузі знань D Бізнес, адміністрування та право денної та заочної форм навчання/ уклад. О.В. Баула. Луцьк : ЛНТУ, 2026. 76 с.

Методичні вказівки до практичних занять вміщують перелік тем практичних занять, методичні вказівки, практичні завдання на кожну тему, що включають тести, практичні завдання, рекомендовану літературу.

© Баула О.В. 2026

Зміст

Вступ	4
Зміст практичних занять	5
Змістовий модуль 1. Загальні засади економікса. Основи макроекономіки	5
ТЕМА 1. Предмет і метод економікса. Загальні проблеми економічного розвитку	5
ТЕМА 2. Економічна система суспільства. Власність. Теоретичні основи ринкової економіки	10
ТЕМА 3. Макроекономіка як економічна наука. Макроекономічні показники результативності національної економіки	15
ТЕМА 4. Макроекономічна нестабільність: економічні цикли, безробіття, інфляція. Економічне зростання	21
ТЕМА 5: Споживання, заощадження та інвестиції. Економічна рівновага в умовах ринку	28
ТЕМА 6: Держава як суб'єкт макроекономічного регулювання. Фінансова система. Фінансова та фіскальна політика держави	35
ТЕМА 7. Банківська система. Грошово-кредитна політика держави. Державне регулювання зайнятості та соціальна політика держави	42
ТЕМА 8. Міжнародна економіка: сутність, специфіка та суб'єкти. Механізм зовнішньоекономічної політики держави	47
Змістовий модуль 2. Основи мікроекономіки	53
ТЕМА 9. Предмет мікроекономіки. Основи саморегулювання ринкової економіки	53
ТЕМА 10. Основи теорії поведінки споживача	57
ТЕМА 11. Мікроекономічна модель фірми	60
ТЕМА 12. Фірма в ідеальних ринкових структурах: чиста конкуренція і чиста монополія	65
ТЕМА 13. Підприємство в реальних ринкових структурах: монополістична конкуренція та олігополія	69
Рекомендовані джерела інформації	73

ВСТУП

Перехід України до соціально-орієнтованої ринкової економіки вимагає від фахівців поглиблених теоретичних економічних знань, вивчення основних законів і принципів функціонування ринкового господарства. У системі економічних дисциплін «Економікс» займає провідне місце, оскільки виступає методологічною базою для всієї системи економічних наук, розкриває основоположні базові поняття, економічні закони, категорії, принципи господарювання, що реалізуються в усіх галузях і сферах людської діяльності. «Економікс» дає можливість вивчати закони розвитку економічних систем, діяльність економічних суб'єктів, спрямовану на ефективне господарювання в умовах обмежених ресурсів з метою задоволення своїх безмежних потреб. Розкриваючи і формуючи економічні категорії і закони «Економікс» тим самим збагачує знання людей, примножує інтелектуальний потенціал суспільства, розширює науковий світогляд людей, сприяє науковому передбаченню економічного розвитку суспільства.

Мета навчальної дисципліни «Економікс» полягає у формуванні в майбутніх спеціалістів нової системи економічних знань, які б відповідали умовам переходу України до ринкових відносин; формуванні навиків, необхідних для аналізу реальних економічних процесів; прийнятті обґрунтованих рішень з приводу економічних проблем; розкритті суті соціально-орієнтованої ринкової економіки, логіки функціонування ринкових відносин у конкретних господарських системах, соціально-економічних суперечностей підприємницького господарювання.

Навчальна дисципліна «Економікс» покликаний формувати у студентів економічне мислення. Студенти повинні: вільно володіти економічною термінологією; знати загальні основи економічного життя суспільства; знати механізм дії економічних законів і механізм використання їх дії в процесі господарської діяльності; вміти аналізувати економічні процеси та явища; розкривати об'єктивні економічні зв'язки між предметами та явищами; вміти використовувати економічні знання в повсякденній діяльності; вміти застосовувати набуті знання для вирішення практичних економічних завдань.

Пропоновані методичні вказівки до практичних занять мають за мету – допомогти студентам перевірити свої знання з даного предмета й набути певні навички у розв'язанні завдань, які стимулюють їхню пізнавальну активність. В методичних вказівках наводиться теоретичні питання для обговорення, методичні вказівки до них і три типи завдань: тести; практичні завдання. У методичних вказівках також наведено рекомендовану літературу.

ЗМІСТ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

Змістовий модуль 1. Загальні засади економікса. Основи макроекономіки

ТЕМА 1. ПРЕДМЕТ І МЕТОД ЕКОНОМІКСА. ЗАГАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ

Мета: оволодіння знаннями щодо категоріального апарату економічної теорії та її методологічних аспектів, вивчення базових засад економічного розвитку з виокремленням проблем та можливих варіантів їх вирішення

Питання для обговорення

1.Предмет економічної теорії і його тлумачення різними школами. Складові частини сучасної економічної теорії. Позитивна і нормативна економічна теорія.

2.Економічні закони, принципи і категорії. Система економічних законів.

3.Методи пізнання економічних явищ і процесів. Загальні та специфічні методи наукового пізнання та їх використання.

4. Потреби та їх класифікація. Закон зростання потреб. Варіанти співвідношення потреб і виробництва.

5. Суть та класифікація виробничих ресурсів. Виробничі ресурси як фактори виробництва.

6. Виробництво: суть, еволюція поглядів, структура, форми організації.

7. Суспільний продукт, його структура та відтворення. Товар і його властивості вартість. Теорії вартості.

8. Гроші, їх суть, функції, теорії виникнення. Грошовий обіг та його закони.

Програмна анотація

Економічні знання: поняття, зародження та етапи розвитку. Предмет дослідження економікса. Методи пізнання економічних процесів і явищ. Потреби та їх класифікація. Закон зростання потреб. Економічні потреби суспільства, їх суть та структура. Економічні інтереси. Суть та класифікація виробничих ресурсів. Виробничі ресурси як фактори виробництва. Виробництво: суть, еволюція поглядів, структура, форми організації. Суспільний продукт, його структура та відтворення. Товар і його властивості вартість. Мінова вартість. Споживна вартість та її показники. Теорії вартості: трудова, маржиналістська і неокласична. Розвиток товару і товарного виробництва за сучасних умов. Теоретичні концепції виникнення та сутність грошей. Функції грошей. Історичний підхід у розгляді функцій грошей. Види грошей: паперові, металеві, кредитні, безготівкові, електронні. Обіг готівкових та безготівкових грошей. Сучасні зміни в грошовому обігу. Грошовий обіг та його закони. Історичний досвід України в створенні національної грошової одиниці.

Тестові завдання

1. Яке з визначень точніше передає сутність предмета економічної теорії?

а) наука про суспільство на різних стадіях його розвитку;

б) наука про відносини у суспільстві з приводу раціонального використання обмежених ресурсів;

в) наука про управління підприємствами для досягнення максимального прибутку;

г) наука про вибір ефективної державної політики для вирішення актуальних соціальних проблем.

2. Знайдіть визначення індуктивного методу пізнання:

а) рух від окремих фактів до загальних висновків;

б) висування гіпотез та подальша їх перевірка на фактах;

в) попереднє формулювання економічних законів та їх подальша перевірка на фактах;

г) рух думки від загально до одиничного.

3. Економічна категорія – це:

а) поняття, що відбиває сутнісний бік економічного явища;

б) поняття, занесене до економічної енциклопедії;

в) слово іноземного походження, що характеризує той або інший стан економіки;

г) слово, що використовується в економічній науці.

4. Представниками класичної політекономії є:

а) А.Сміт; Д.Рікардо;

б) А.Монкретьєн; Т.Манн; А.Сміт;

в) А.Сміт, К.Маркс, Дж.Кейнс;

г) Дж.Кейнс, П.Самуельсон.

5. У якому з трьох тверджень, що характеризують головну особливість економічної діяльності суспільства, допущена помилка?

а) ресурси – обмежені;

б) потреби – безмежні;

в) принцип вирішення проблеми: мінімізація використання ресурсів.

6.Який метод пізнання економічних процесів і явищ характеризує формалізований опис економічних процесів і явищ, структура якого абстрактно відтворює реальну картину економічного життя?

а) наукова абстракція;

б) економічний експеримент;

в) економічне моделювання;

г) немає правильної відповіді.

7. Стійкі, сутнісні, постійно повторювані зв'язки між економічні явищами – це:

а) поняття;

б) економічні категорії;

в) економічні закони;

г) економічні принципи.

8.Представники якого напрямку в економічній науці вважали торгівлю джерелом багатства нації?

а) фізіократи;

б) меркантилізм;

в) класична політекономія;

г) кейнсіанство.

9. Носіями економічних благ виступають:

а) економічні потреби;

б) різноманітні товари та послуги;

в) економічні інтереси;

г) всі відповіді правильні.

10. За кількісною визначеністю та мірою реалізації економічні потреби поділяють на:

а) абсолютні, дійсні;

б) платоспроможні, фактичні,

в) особисті, колективні;

г) першочергові, другорядні;

д) правильні відповіді а, б;

е) правильні відповіді а, в;

є) правильні відповіді а, б, г.

11. Економічні інтереси підприємців спрямовані на:

а) реалізацію потреб суспільства;

б) максимізацію корисності благ;

в) підвищення конкурентоспроможності продукції та максимізацію прибутку;

г) всі відповіді правильні.

12. Модель ієрархії потреб за А.Маслоу включає такі види потреб:

а) потреби у саморозвитку та самореалізації;

б) потреби у безпеці та захищеності;

в) потреби у кар'єрі;

г) соціальні потреби;

д) фізіологічні потреби;

е) правильні відповіді а, б, г;

є) правильні відповіді а, б, г, д;

ж) правильні відповіді а, в, г, д.

13. За участю у відтворювальному процесі економічні потреби бувають:

а) виробничі і невиробничі;

б) матеріальні і нематеріальні;

в) насичені і ненасичені;

г) первинні і вторинні.

14. Необхідною умовою виникнення товарного виробництва і обміну є:

а) суспільний поділ праці;

б) перший великий суспільний поділ праці;

в) обмін надлишками вироблених продуктів між племенами і общинами;

г) другий великий суспільний поділ праці;

д) виникнення і розвиток ремісничого виробництва.

15. Товарне виробництво є такою організаційною формою суспільного виробництва, за якої:

а) продукти виробляються для задоволення суспільних потреб;

б) в економіці панує приватна власність на основні матеріальні чинники виробництва (землю і засоби виробництва);

в) продукти виробляються виробничими одиницями не для власного споживання, а для обміну через купівлю-продаж на ринку;

г) існує ринок, на якому відбувається обмін послуг;

д) продукти виробляються для внутрішньогосподарського споживання.

16. Показник продуктивності праці розраховується як відношення:

а) кількості працівників до обсягу виготовленої продукції;

б) обсягу продукції до кількості працівників;

в) величини матеріальних витрат до кількості працівників.

17. До показників соціальної ефективності виробництва належать:

а) розмір національного доходу на душу населення;

б) стан навколишнього середовища;

в) частка фонду споживання у національному доході;

г) якість та комфортність житла;

д) рівень життя населення;

е) а, в, д;

є) всі відповіді правильні.

18. Закон зростання потреб визначає що:

а) розвиток людини з її зростаючими потребами є неухильним;

б) особисті потреби людини є безмежними;

в) потреби людини змінюються в одному напрямку — у бік зростання;

г) у міру розвитку суспільного виробництва, а разом з ним і людини як особистості і продуктивної сили, відбувається поступове зростання її потреб;

д) усі відповіді правильні.

19. Основна продуктивна сила виробництва — це:

а) людина, тобто людський ресурс;

б) підприємець;

в) високопрогресивна техніка;

г) природні ресурси, насамперед земля;

д) усі відповіді правильні.

20. Яка з властивостей характеризує продукт праці як товар:

а) виробництво для задоволення власних потреб; б) корисність;

в) рідкість (обмеженість); г) вартість;

д) цінність?

21. Закон вартості орієнтує товаровиробників на те, щоб:

а) вони повсякчас оптимізували виробничі ресурси і використовували їх на межі виробничих можливостей;

б) товари за своїм обсягом, структурою та якістю відповідали повністю суспільним платоспроможним потребам;

в) вартість кінцевого суспільного продукту була найнижчою з усіх можливих варіантів виробничого процесу;

г) на отримання найвищого прибутку;

д) всі відповіді правильні.

22. Класичним вираженням розвиненої форми товарного виробництва є:

а) швидкий розвиток світової торгівлі;

б) капіталістичний спосіб виробництва;

в) перетворення робочої сили в товар;

г) виникнення і розвиток великих фабрик, заводів, гігантських корпорацій;

д) усі відповіді правильні.

23. Уречевлена у товарі суспільна праця виробника - це:

а) вартість товару;

б) мінова вартість товару;

в) корисність товару;

г) цінність товару.

24.Яка концепція пояснює виникнення грошей як результат тривалого розвитку товарообміну та послідовної зміни форм вартості:

а) еволюційна;

б) раціоналістична;

в) немає правильної відповіді.

25. Гроші як засіб обігу — це:

а) засіб покриття певних зобов'язань;

б) засіб кількісного визначення величини вартості іншого товару;

в) засіб сплати боргів чи надання кредиту без відповідного зворотного руху товарів;

г) засіб придбання необхідного товару;

д) засіб зберігання купівельної сили.

26. Яку функцію виконують гроші, надаючи вартості товару форми ціни?

а) міри вартості;

б) засобу обігу;

в) засобу платежу.

27. Маса грошей в обігу знаходиться в:

а) обернено пропорційній залежності від номінального ВНП;

б) прямо пропорційній залежності від номінального ВНП;

в) прямо пропорційній залежності від швидкості обігу грошей;

г) обернено пропорційній залежності від швидкості обігу грошей;

д) правильні відповіді б, г;

е) правильні відповіді а, в;

є) правильні відповіді б, в.

28. За співвідношенням темпів зростання цін на товари інфляція поділяється на:

а) відкриту і приховану;

б) збалансовану і незбалансовану;

в) повзучу і гіперінфляцію.

29. Сутністю інфляції є:

а) емісія грошей;

б) зменшення купівельної спроможності грошової одиниці;

в) зростання швидкості обігу грошей;

г) зменшення обсягу виробленої продукції.

д) зменшення попиту.

30. При якому різновиді грошової системи зв'язок грошей із золотом здійснювався не безпосередньо, а через іноземну валюту, яка мала золоте забезпечення:

а) золотозливковий стандарт;

б) золотодевізний стандарт;

в) золотомонетний стандарт;

г) біметалізм?

Задачі

1. Нехай в країні А виробляється три види продукції: X, У, Z.

На виробництві продукції X загальною вартістю 10 ум. гр. од. витрачено матеріалів на суму 8 ум. гр. од.

На виробництво продукції У загальною вартістю 20 ум. гр. од. витрачено матеріалів на суму 15 ум. гр. од.

На виробництво продукції Z загальною вартістю 25 ум. гр. од. витрачено сировини на суму 5 ум. гр. од. та палива – 12 ум. гр. од.

У процес виробництва даних товарів залучено 12 працівників.

Визначити матеріаловіддачу і матеріаломісткість окремо по кожному виробу і загальну, а також продуктивність праці працівників і трудомісткість продукції; зробити відповідні висновки.

2. Вихідні дані, що характеризують виробництво в країні X наведені в таблиці. Визначити часткову та загальну трудомісткість, матеріаломісткість та матеріаловіддачу. Зробити висновки.

Продук-ція	Кількість, шт.	Загальна вартість, гр. од.	Вартість витрачених матеріалів, гр. од.	Час затрачений на виробництво усієї продукції, год.
А	5	10	7	3
В	10	15	9	16
С	15	35	20	42
Д	20	50	35	65

3. Пропозиція грошей в країні А зросла з 16 млн гр. од. до 18 млн гр. од. Об'єм продажу зменшився на 10%. Швидкість обороту грошей не змінилась. На скільки відсотків в середньому змінилися ціни?

4. Організація комп'ютерного зв'язку між банками дозволила скоротити швидкість обороту грошей на 5%. Ріст виробництва обумовив збільшення об'єму продаж в 1,2 рази. Пропозиція грошей не змінилась. На скільки відсотків змінилась ціна товарів та послуг?

5. У базовому періоді ВНП дорівнює 1200 гр. од. В аналізованому періоді дохід збільшився на 5%, а швидкість обертання грошей не змінилась. Чому дорівнює попит на гроші в аналізованому періоді?

ТЕМА 2. ЕКОНОМІЧНА СИСТЕМА СУСПІЛЬСТВА. ВЛАСНІСТЬ. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Мета: оволодіння знаннями щодо сутності, цілей, структурних елементів та типів економічної системи, вивчення економічних аспектів відносин власності; оволодіння знаннями щодо особливостей взаємодії ринкових суб'єктів, їх функцій в ринковому господарстві; вивчення базових аспектів змісту та формування доходів суб'єктів ринку.

Питання для обговорення

1. Національна економіка та економічна система. Економічна система: сутність, цілі й основні структурні елементи.

2. Власність: сутність, об’єкти та суб’єкти.

3. Типи, форми і види власності.

4. Суть, функції, етапи, позитивні та негативні риси ринку.

5. Основні суб’єкти ринкової економіки. Кругообіг ресурсів, товарів та доходів в умовах ринкової економічної системи. Доходи в ринковій економіці (заробітна плата, рента, позичковий відсоток, прибуток).

6. Структура та інфраструктура ринку.

Програмна анотація

Економічна система, їх сутність та основні структурні елементи. Типи економічних систем. Традиційна економіка. Економічна система вільного капіталізму. Командно-адміністративна система. Система змішаної економіки. Перехідні економічні системи, їх зміст та основні риси. Формування інституційних та економічних умов переходу до нової системи господарювання. Риза та розпад командно-адміністративної системи і необхідність переходу економіки постсоціалістичних країн до ринкових відносин. Концепції різноманітності форм переходу різних країн до ринкової економіки. Основні напрями формування сучасних ринкових відносин. Формування державного і ринкового механізмів регулювання економіки.

Власність як економічна категорія. Об'єкти та суб’єкти власності. Типи, форми і види власності. Основні тенденції розвитку власності на сучасному етапі. Необхідність різноманітних форм власності в ринковій економіці. Трансформація форм власності в Україні. Роздержавлення. Приватизація. Світовий досвід. Сучасний стан відносин власності в Україні. Економічні школи щодо періодизації суспільного розвитку.

Теоретичні засади становлення ринкових відносин. Об’єктивні передумови виникнення ринку. Поняття ринок. Риси, структура та функції ринку. Види ринків. Критерії класифікації ринків та їх структура. Характерні ознаки сучасного ринку. Основні суб’єкти ринкової економіки. Кругообіг ресурсів, товарів та доходів в умовах ринкової економічної системи. Доходи в ринковій економіці (заробітна плата, рента, позичковий відсоток, прибуток). Структура ринку. Об’єктивна зумовленість та сутність ринкової інфраструктури.

Тестові завдання

1. Чи правильне визначення: «власність – це річ, з приводу якої виникають відносини привласнення»?

а) так б) ні

2. За якою ознакою економічні системи поділяються на традиційну, ринкову, командну, змішану:

а) за формою власності на засоби виробництва

б) за способом управління господарською діяльністю

в) за цивілізаційними ознаками

г) правильні відповіді а, в
д) правильні відповіді а, б
е) всі відповіді правильні

3. До якого типу власності належить муніципальна власність?

а) приватна
б) державна
в) змішана
г) немає правильної відповіді

4. До структурних елементів економічної системи належать:

а) виробничі сили, економічні відносини, господарський механізм
б) продуктивні сили, економічні відносини, механізм господарювання
в) продуктивні сили, організаційно–економічні відносини, механізм господарювання
г) немає правильних відповідей

5. Що має первинне значення:

а) власність в економічному розумінні
б) власність в юридичному розумінні

6. Приватна власність – це форма юридичного закріплення за громадянином права:

а) володіння і застосування якого-небудь майна
б) користування і розпорядження певним майном
в) застосування і розпорядження яким-небудь майном
г) володіння, користування і розпорядження певним майном

7. Що є постійним дефіцитом в класичній ринковій економіці?

а) соціальні гарантії
б) послуги
в) послуги спеціалістів світового рівня
г) інтелектуальні товари
д) всі відповіді правильні

8. Формою власності за горизонтально-структурним підходом є:

а) суспільна б) приватна
в) державна г) муніципальна
д) акціонерна е) немає правильної відповіді

9.Яке з визначень найкраще розкриває сутність ринку в сучасній економіці:

а) це місце, де здійснюється купівля або продаж товарів
б) це сукупність відносин власності між покупцями і продавцями з приводу купівлі–продажу товарів і послуг
в) це механізм, який дає можливість покупцям і продавцям знаходити один одного

10. Яку функцію виконує ринок, коли він забезпечує постійність зв'язків між різними галузями виробництва, попитом і споживанням та безперервність процесу відтворення:

а) стимулюючу; б) розподільчу;

в) інтегруючу; г) регулюючу.

11. До функцій комерційних банків належать:

а) емісія безготівкових грошей

б) видача грошових засобів з рахунків

в) розміщення акумульованих грошових засобів

г) зберігання золотовалютних резервів країни

д) правильні відповіді а, б, в

е) правильні відповіді б, в, г

є) правильні відповіді б, в

ж) усі відповіді правильні

12. Історично першим існував:

а) регульований ринок

б) класичний вільний ринок

в) соціально – орієнтований ринок

13. Яка основна умова існування ринку:

а) наявність покупця і продавця

б) існування об'єкта купівлі–продажу

в) наявність місця, де може розташуватись покупець і продавець

г) наявність монополій

д) немає правильних відповідей

14. В ринковій економіці домогосподарства виступають:

а) економічними агентами, які володіють виробничими ресурсами;

б) основними виробниками благ і послуг;

в) покупцями виробничих ресурсів;

г) платниками трансфертних платежів.

15. До трансфертних платежів належать:

а) шкільне будівництво

б) заробітна плата державних службовців

в) податки

г)субсидії

16. Позитивні риси ринку (*дописати*)**:**

а) відсутність дефіциту товару

б) дієвий механізм мотивація праці

в) …

17. Позичковий капітал — це:

а) капітал, яким володіють банки

б) грошовий капітал, що надається в позичку на певний час, на умовах повернення та за плату у вигляді відсотка

в) грошовий капітал, що рухається від одного підприємця до іншого

г) капітал, який обслуговує ринкову інфраструктуру
д) усі відповіді правильні

18. Економічний прибуток – це:

а) розрахунковий прибуток
б) нормальний прибуток
в) різниця між розрахунковим і нормальним прибутком
г) сума розрахункового і нормального прибутку
д) бухгалтерський прибуток

19. Якщо як міра праці використовується кількість виготовленої продукції, то на підприємстві використовується:

а) погодинна форма оплати праці б) акордна форма оплати праці
в) відрядна форма оплати праці г) прогресивна форма оплати праці

20. До умов існування диференційної земельної ренти належить:

а) відмінності у природній родючості землі
б) відмінності у місцезнаходженні земельних ділянок
в) обмеженість земельних ресурсів
г) правильні відповіді а, в
д) правильні відповіді а, б
е) всі відповіді правильні

21. Яку функцію виконує заробітна плата, коли вона виступає засобом перерозподілу доходів з врахуванням ринкової кон'юнктури:

а) соціальну б) відтворювальну
в) стимулюючу г) регулюючу д) немає правильних відповідей

22. За величиною нарахованих і реально отриманих доходів виділяють:

а) доходи від власності б) номінальні доходи
в) реальні доходи
г) доходи, що безпосередньо не пов'язані з оцінкою результатів діяльності
д) валовий, середній і граничний доходи
е) правильні відповіді б, в
є) правильні відповіді б, в, г

23. На розмір процентної ставки впливають фактори *(дописати)***:**

а) ризикованість угоди
б) розмір позики
в) ...

Задачі

1. Власник земельної ділянки отримує щорічну ренту у розмірі 15000 грн. Банківський відсоток дорівнює 8% річних. Якою буде ціна даної ділянки землі? Як вона зміниться, якщо банківський відсоток знизиться до 5%.

2. Власник земельної ділянки одержує щорічно 40000 дол. ренти. Банк сплачує вкладникам 3,2% . Як зміниться ціна даної ділянки, якщо рента зросте у 1,2 раза, а банківський процент скоротиться до 3% річних.

3. Торік ціна земельної ділянки становила 100 тис. грн, у поточному році зросла до 120 тис. грн. Ставка банківського процента зросла з 5% до 8% річних. Визначте, як змінилась рента з даної ділянки землі.

4. Пряма відрядна розцінка за обробку однієї деталі дорівнює 10 грн., а прогресивна – 11,50 грн. Виробнича норма – 150 деталей за зміну. Визначте денну заробітну плату робітника-розрядника, якщо він перевиконав норму на 20%.

ТЕМА 3. МАКРОЕКОНОМІКА ЯК ЕКОНОМІЧНА НАУКА. МАКРОЕКОНОМІЧНІ ПОКАЗНИКИ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ

Мета: оволодіти категоріальним макроекономічним апаратом, з'ясувати зміст та способи розрахунку макроекономічних показників результативності національної економіки за системою національних рахунків

Питання для обговорення

1.Предмет, методи та функції макроекономіки. Історія формування макроекономічної науки.

2.Макроекономічні суб'єкти та їхня взаємодія. Моделі економічного кругообігу.

3. Система національних рахунків як нормативна база макроекономічного рахівництва. Методи розрахунку ВВП (ВНП).

4. Інші показники СНР. Взаємозв'язок між ними.

5. Номінальні та реальні макроекономічні показники.

Програмна анотація

Макроекономіка – розділ економічної теорії. Економічна система як об'єкт макроекономічного аналізу.

Методи й принципи макроекономічних досліджень. Економічне моделювання. Екзогенні та ендогенні змінні макроекономічних моделей. Статичні й динамічні моделі. Expost-аналіз в порівнянні з exante-аналізом. Макроекономічний аналіз як інструмент пізнання. Позитивний і нормативний аналіз.

Макроекономічні суб'єкти та їх взаємодія. Доходи в ринковій економіці. Основні макроекономічні проблеми й суперечності.

Основні макроекономічні показники системи національних рахунків. Основні категорії системи національних рахунків: додана вартість, інституційні одиниці, сектори, операції, рахунки. Переваги та обмеження СНР. Проблеми впровадження СНР в Україні. Роль макроекономічних показників.

Основні макроекономічні показники: національний обсяг виробництва, загальний рівень цін, зайнятість. Валовий національний доход (ВНД) та валовий внутрішній продукт (ВВП). Методи обчислення ВВП: виробничий, кінцевого використання, розподільчий. Визначення кінцевої і проміжної продукції, доданої вартості. Подвійний рахунок та його виключення. Динаміка ВВП в Україні. СНР

– система взаємопов'язаних показників. Співвідношення між основними показниками системи національних рахунків (СНР). Чистий національний доход (ЧНД). Чистий внутрішній продукт (ЧВП), Валовий національний наявний доход (ВННД). Обчислення реальних обсягів: номінальний і реальний ВВП. Темп росту й темп приросту реального ВВП. Індекс цін і дефлятор. Інфлювання та дефлювання ВВП. ВВП та суспільний добробут. Особливості макроекономічних показників. Неринкові операції. Зростання вільного часу. Поліпшення якісних характеристик продукції. ВВП та навколишнє середовище. Тіньова економіка. Методика обчислення обсягів тіньової економіки. Чистий економічний добробут.

Тестові завдання

1. Вивченням чого займається макроекономіка:

а) дослідженням таких агентів, як домогосподарства, фірми, окремих споживачів і виробників;

б) причин інфляції, безробіття, системи грошового обігу і рівноваги економічної системи в цілому;

в) реалізації продукції і підвищення ефективності виробництва;

г) використання факторів виробництва і формування державного бюджету?

д) немає правильної відповіді

2. Який з елементів є найбільш важливим для ринкової економіки:

а) ефективна діяльність профспілок;

б) всезагальне державне регулювання;

в) взаємоузгодженні дії підприємців;

г) активна конкуренція на ринку?

д) рівень оподаткування

3. Фундаментальні економічні завдання "що, як і для кого виготовляти" вирішуються на мікро – і макрорівні. Яке з даних питань може вирішуватися тільки на макрорівні:

а) що виготовляється?

б) з яким рівнем інфляції ми зіткнемося?

в) скільки товарів і послуг буде виготовлено?

г) хто буде виготовляти товари і послуги?

д) немає правильної відповіді

4. Макроекономіка досліджує економічні процеси на рівні:

а) підприємства

б) галузі виробництва

в) окремого ринку

г) національної економіки

д) немає правильної відповіді

5. Основними методами макроекономічного дослідження є:

а) індукції і дедукції;

б) соціологічний;

в) метод абстракції;

г) моделювання;

д) правильні відповіді а, в, г;

е) усі відповіді правильні.

6. Проблеми "що, як і для кого виготовляти" можуть мати відношення:

а) лише до тоталітарних систем;

б) лише до ринкової економіки;

в) лише до відсталої економіки;

г) до будь–якого суспільства незалежно від його соціально–економічної і політичної організації.

д) немає правильної відповіді

7. Коли економічні проблеми вирішуються частково ринком, а частково урядом, то економіка:

а) командна б) ринкова

в) змішана г) натуральна д) немає правильної відповіді

8. В ринковій економіці домогосподарства виступають:

а) економічними агентами, які володіють виробничими ресурсами

б) основними виробниками благ і послуг

в) покупцями виробничих ресурсів

г) суб'єктами, що здійснюють виплати трансфертних платежів

д) немає правильної відповіді

9. Яка з даних груп купує створений в країні за рік національний продукт:

а) фермери, наймані працівники, домогосподарства

б) корпорації, інвестори, домогосподарства

в) домогосподарства, фірми, держава

г) інвестори, виробники, працівники

д) немає правильної відповіді

10. Об'єктом макроекономічного аналізу виступають:

а) економічні закони

б) економічні процеси

в) економічні системи

г) економічні співвідношення

д) немає правильної відповіді

11. Проблема "що виготовляти" не виникає, якщо:

а) пропозиція ресурсів настільки обмежена, що вони повинні використовуватись тільки для виробництва предметів споживання;

б) економіка не досягла стадії, коли починає діяти закон спадної продуктивності факторів виробництва;

в) пропозиція ресурсів достатня і для того, щоб виготовляти предмети розкоші;

г) кожний виробничий ресурс специфічний, тобто він може використовуватися для виробництва лише одного конкретного товару.

д) немає правильної відповіді

12. До чистих інвестицій відноситься:

а) купівля домогосподарством легкового автомобіля

б) купівля фірмою земельної ділянки

в) заміна зношеного обладнання новим

г) заміна даху в школі

д) немає правильної відповіді

13. До трансфертних платежів належать:

а) шкільне будівництво

б) заробітна плата державних службовців

в) податки

г) субсидії

д) немає правильної відповіді.

14. Дохід кінцевого використання - це:

а) сума заробітної плати і поточних заощаджень

б) особистий дохід мінус індивідуальні податки

в) основна та додаткова заробітна плата

г) сума коштів, яка складається із заробітної плати, ренти та доходу у формі процента за капітал

д) немає правильної відповіді

15. Чим ВНП відрізняється від ВВП?

а) ВНП включає в себе тільки кінцевий продукт, а ВВП – усю виготовлену продукцію

б) ВНП враховує продукцію виготовлену в країні та за її межами, а ВВП – лише в середині країни

в) ВНП вимірюється в реальних цінах, а ВВП – в номінальних

г) ВНП – це сума кінцевих продуктів, а ВВП – це сума доданих вартостей

д) немає правильної відповіді

16. Для визначення внеску державного сектора у виробництво ВНП необхідно:

а) розрахувати обсяг державних витрат на придбання товарів і послуг та заробітної плати працівників бюджетної сфери і держслужбовців;

б) визначити суму затрат держави на товари, які не відносяться до категорії послуг;

в) врахувати державні витрати, які пов’язані з придбанням лише кінцевого продукту, включивши таким чином витрати держави на проміжні товари;

г) врахувати витрати держави на споживчі товари.

д) немає правильної відповіді

17. Попередньо створена вартість не повинна враховуватися при визначені сукупної виготовленої вартості у національній економіці, для того щоб:

а) уникнути інфляційних процесів
б) уникнути подвійного рахунку
в) виключити невиробничі витрати попереднього циклу
г) виключити доходи сфери послуг
д) усі відповіді правильні

18. Чистий експорт є позитивним, коли:

а) експорт більший за імпорт
б) експорт зменшується, а імпорт зростає
в) експорт та імпорт зменшується
г) імпорт більший за експорт
д) немає правильної відповіді

19. Номінальний ВНП визначається за цінами:

а) попереднього року
б) поточного року
в) наступного року
г) базового року
д) немає правильної відповіді

20. Які з перерахованих величин не використовуються при визначенні національного доходу:

а) прибуток корпорацій;
б) трансфертні платежі;
в) відсотки на капітал, взятий у кредит;
г) рентний дохід;
д) заробітна плата.

21. Валові приватні інвестиції враховуються при розрахунку:

а) ВНП по методу потоку доходів
б) доходу кінцевого використання
в) ВНП по методу потоку витрат
г) особистого доходу
д) немає правильної відповіді

22. Сукупний обсяг товарів та послуг, виготовлених у країні протягом року – це:

а) національне багатство
б) ВНП
в) НД
г) чистий економічний добробут
д) ЧНП

23. Трансфертні платежі – це:

а) виплати домогосподарствам, які не обумовлені участю у процесі виробництва
б) частина доходу, яка включається в НД
в) виплати уряду окремим держслужбовцям
г) елемент ВНП

д) немає правильної відповіді

24. Якщо об'єм реального ВНП знизився на 6 %, а чисельність населення в тому ж році скоротилася на 3 %, то:

а) реальний ВНП на душу населення знизився

б) реальний ВНП на душу населення збільшився

в) реальний ВНП збільшився, а номінальний – зменшився

г) номінальний ВНП не змінився

д) ціни впали на 3 %

Задачі

1. Обчислити номінальний ВВП в аналізованому році за таких умов: у базовому році реальний ВВП = 1000 грн, в аналізованому році реальний ВВП збільшився на 2%, а ціни – на 5%.

2. Припустимо, що ВНП номінальний зменшився з 500 млрд грн до 400 млрд грн, а дефлятор ВНП – з 125% до 100%. Як змінилась величина реального ВНП?

3. Обчислити приріст реального ВВП в аналізованому році за таких умов: у базовому році реальний ВВП становив 800 гр. од., в аналізованому році ВВП номінально збільшився до 1440 гр. од., а ціни зросли на 20%.

4. За наведеними даними розрахувати: ВНП (методами доходів та витрат), ВВП, ЧНП, НД, особистий дохід і дохід кінцевого використання.

Вихідні дані (тис. грн.):

1) експорт – 550,5;
2) дивіденди – 90;
3) амортизація – 460,5;
4) основна заробітна плата – 2163;
5) державні закупки товарів і послуг – 1865,5;
6) рента – 49,5;
7) непрямі податки – 385,5;
8) додаткові виплати до заробітної плати – 420;
9) валові приватні інвестиції – 1113,5;
10) податки на доходи корпорацій – 132;
11) трансфертні платежі – 480;
12) проценти за капітал – 301,5;
13) доходи індивідуальних власників – 198;
14) споживчі витрати – 2782,5;
15) імпорт – 507;
16) внески на соціальне страхування – 222;
17) нерозподілені прибутки корпорацій – 825;
18) індивідуальні податки – 558.

5. Вихідні дані (в млн. ум. гр. од.): проценти на кредит = 10; валові інвестиції = 55; заробітна плата = 218; прибуток корпорацій = 113; непрямі податки = 22; рента = 20; чистий експорт = 9; державні витрати = 90; чисті

інвестиції = 45; доходи від власності = 21; трансфертні платежі = 23; споживчі витрати = 260. Розрахувати: ВНП (за доходами і витратами), НД і ЧНП.

6. Розрахуйте дефлятор ВНП, якщо у поточному році було виготовлено телевізорів, холодильників і автомобілів у кількості 90, 65, 40 од. відповідно, і продано по ціні 90, 140 і 65 ум. гр. од. за одиницю. В минулому році ціни були: 50, 80 і 170 ум. гр. од. відповідно.

7. Припустимо, що національне виробництво складається з двох товарів: Х (споживчий товар), У (засіб праці). В поточному році було виготовлено 1500 одиниць Х (ціна за одиницю 4 ум. гр. од.) та 120 од. У (ціна за одиницю 10 ум. гр. од.). До кінця року 30 засобів праці повинні бути замінені новими. Розрахувати: ВНП, ЧНП, обсяг споживання, валові інвестиції, чисті інвестиції.

8. Обчислити приріст реального ВВП в аналізованому році за таких умов: у базовому році реальний ВВП становив 800 гр. од., в аналізованому році ВВП номінально збільшився до 1440 гр. од., а ціни зросли на 20%.

9. Обчислити абсолютний приріст реального ВВП країни в аналізованому році за таких умов (млрд. євро): у базовому році ВВП реальний становить 1000, в аналізованому році номінальний ВВП збільшився до 1600, а ціни зросли на 25%.

10. Реальний валовий внутрішній продукт країни А у N-ому році становив 18 млрд грн, чисельність населення – 32,2 млн осіб. У N+1 році очікується одержати реальний ВВП обсягом 20,1 млрд грн, а приріст населення – на 2,3%. Визначте темп приросту реального ВВП на душу населення у N+1 році.

ТЕМА 4. МАКРОЕКОНОМІЧНА НЕСТАБІЛЬНІСТЬ: ЕКОНОМІЧНІ ЦИКЛИ, БЕЗРОБІТТЯ, ІНФЛЯЦІЯ. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ

Мета: вивчити загальні засади макроекономічної нестабільності та її проявів

Питання для обговорення

1. Циклічність економічного розвитку.
2. Зайнятість і безробіття.
3. Інфляція та її наслідки.
4. Економічне зростання: сутність, типи і фактори. Неокласична модель економічного зростання. Неокейнсіанська модель мультиплікатора-акселератора.

Програмна анотація

Макроекономічна нестабільність і нерівномірність економічного розвитку. Економічні (ділові) цикли. Типи циклів. Теорії циклічних коливань. Циклічні коливання та їх види. Класифікація макроекономічних змінних для типового ділового циклу: процикліні, антициклічні, ациклічні. Макроекономічний аналіз циклічних коливань.

Державне антициклічне регулювання. Особливості економічного циклу в Україні. Макроекономічна динаміка.

Сутність економічного зростання. Передумови й характерні риси сучасного економічного зростання. Джерела економічного зростання. Методи обчислення джерел економічного зростання. Науково-технічний прогрес. Джерела зростання економіки України. Темпи економічного зростання. Фактори, які стримують економічне зростання.

Економічне зростання та економічний розвиток. Державне регулювання економічного зростання. Показники рівня економічного розвитку. Особливості економічного зростання в Україні.

Інфляція як макроекономічне явище. Розрахунок темпу інфляції. Класифікація інфляції: за критерієм рівня; за формою прояву; за можливістю передбачення та за причинами виникнення.

Механізм функціонування ринку праці. Чинники, що впливають на співвідношення попиту і пропозиції на ринку праці. Безробіття як відхилення від рівноваги. Рівень зайнятості та рівень безробіття. Види безробіття: фрикційне, структурне й циклічне. Фактичний та природний рівень безробіття і фактори, що його визначають. Розрахунок змін в обсягах ВВП під впливом відхилень безробіття від природного рівня. Кейнсіанське пояснення безробіття. Розрив безробіття як результат неефективного попиту. Неокласичні пояснення причин безробіття. Рекомендації щодо подолання безробіття з точки зору різних теоретичних концепцій. Економічні та соціальні наслідки безробіття. Закон і крива Оукена. Взаємозв'язок безробіття та інфляції. Крива Філліпса і її сучасна інтерпретація. Монетаристське пояснення причин інфляції. Соціально-економічні наслідки передбачуваної та непередбачуваної інфляції. Інфляційний податок і сеньйораж.

Тестові завдання

1. Що слід розуміти під економічним зростанням:

а) підвищення добробуту населення

б) підвищення ефективності суспільного виробництва

в) зростання валового національного продукту

г) зростання національного доходу

д) усі відповіді правильні.

2. Які фактори економічного зростання є інтенсивними?

а) заміна зношеного обладнання

б) розширення виробничих площ

в) додатковий прийом на роботу спеціалістів вищої кваліфікації

г) додаткові кредити

д) зниження фондовіддачі

3. До ознак економічної кризи відноситься:

а) скорочення обсягів виробництва

б) підвищення рівня безробіття

в) зниження рівня цін

г) дезорганізація кредитної системи;

д) усі відповіді правильні

4. Які ознаки характерні для довгих циклів?

а) висока інфляція

б) високий рівень безробіття

в) виникнення якісно нових технологій

г) зростання платіжної заборгованості

д) різке скорочення виробництва

5. Яка теорія пояснює цикли розширенням і згортанням банківського кредиту?

а) монетарна теорія

б) інноваційна теорія

в) теорія недоспоживання

г) теорія економіки пропозиції

д) теорія недоспоживання

6. Заходи держави спрямовані на обмеження сукупного попиту належать до:

а) політики стримування

б) політики експансії

в) антиінфляційної політики

г) соціальної політики

д) фіскальної політики

7. Матеріальну основу довгих хвиль становить:

а) структурне оновлення технологічного способу виробництв

б) збільшення кількості використовуваних природних ресурсів;

в) встановлення рівноваги на споживчому ринку;

г) дисбаланс на грошовому ринку

д) диспропорції на товарному ринку

8.Тимчасова зайнятість характеризується:

а) регулярною зайнятістю при значно скороченій тривалості роботи

б) наявністю терміну закінчення трудового договору

в) зайнятістю не за професією

г) самозайнятістю

д) немає правильної відповіді

9.Рівень фактичного безробіття обчислюється:

а) як частка офіційно зареєстрованих безробітних до загального числа працюючих осіб;

б) як частка безробітних до загального числа працездатного населення;

в) як частка офіційно зареєстрованих безробітних до загального числа робочої сили;

г) як частка безробітних до загального числа населення;

д) як частка безробітних до загального числа економічно неактивного населення.

10.До пасивних методів впливу на рівень зайнятості належать:

а) організація перекваліфікації

б) організація підвищення кваліфікації
в) організація громадських робіт
г) регулювання курсу національної грошової одиниці
д) немає правильної відповіді

11.До принципів державного регулювання зайнятості належать:

а) матеріальна підтримка на випадок безробіття
б) сприяння повній та продуктивній зайнятості
в) забезпечення безпеки праці
г) гарантування зайнятості для соціально незахищених верств населення
д) усі відповіді правильні

12. При виконанні якої умови в економіці наявна повна зайнятість працездатного населення?

а) за відсутності циклічного безробіття;
б) за відсутності фрикційного безробіття;
в) за відсутності структурного безробіття;
г) за відсутності інституційного безробіття
д) немає правильної відповіді

13. Згідно з законом Оукена двопроцентне перевищення фактичного рівня безробіття над його природним рівнем означає, що відставання фактичного обсягу ВНП від потенційного становить:

а) 4% б) 2,5% в) 5% г) 3,5% д) значно більше за 5%

14. Яке безробіття характеризується нерегулярною зайнятістю і деградацією робочої сили:

а) фрикційне
б) циклічне
в) структурне
г) застійне
д) вимушене

15. Матеріальною основою коротких циклів є:

а) необхідність оновлення основного капіталу
б) процеси, що відбуваються на грошовому ринку
в) необхідність оновлення об'єктів інфраструктури
г) процеси, що відбуваються в бюджетному плануванні
д) державні позики

16. Що не простежується у фазі спаду?

а) домогосподарства купують менше споживчих товарів
б) скорочуються інвестиційні видатки фірм
в) зменшуються запаси товарів на складах
г) зниження попиту на робочу силу
д) немає правильних відповідей

17. Матеріальною основою періодичності середніх циклів є:

а) необхідність оновлення основного капіталу
б) необхідність відновлення рівноваги на споживчому ринку

в) процеси, що відбуваються на грошовому ринку
г) необхідність оновлення об'єктів інфраструктури
д) немає правильної відповіді

18. Яке з перерахованих явищ не відповідає періоду економічного спаду:

а) зниження інвестицій в обладнання з тривалим терміном служби
б) падіння курсу акцій
в) скорочення податкових надходжень
г) скорочення прибутків корпорацій
д) зменшення обсягу допомоги по безробіттю

19. Хто з економістів досліджував „довгі хвилі":

а) А.Сміт
б) К.Маркс
в) М.Кондратьєв
г) У.Джевонс
д) Д. Рікардо

20. Матеріальною основою великого циклу є:

а) необхідність оновлення основного капіталу;
б) необхідність зміни базових технологій і поколінь машин та оновлення об'єктів інфраструктури;
в) процеси, що відбуваються на грошовому ринку
г) процеси, що відбуваються на споживчому ринку
д) немає правильної відповіді

21. Найбільш значний вплив на хід економічного циклу здійснює динаміка:

а) чистих інвестицій, які спрямовуються на приріст товарно-матеріальних запасів;
б) чистих інвестицій, які спрямовуються на виробництво товарів довгострокового використання;
в) споживчих витрат;
г) державних витрат
д) немає правильної відповіді

22. Джерелом інфляції пропозиції є:

а) зменшення видатків на споживання
б) зменшення інвестицій
в) зменшення сукупних витрат
г) зростання витрат на одиницю продукції
д) немає правильної відповіді

23. Що не спричиняє інфляції попиту:

а) зменшення чистого експорту
б) монополізація окремих сфер національної економіки
в) очікування інфляції
г) зростання державних витрат

д) заходи держави спрямовані на зниження рівня безробіття

24. Гіперінфляція розпочинається за умови якщо:

а) збільшуються споживчі витрати домогосподарств

б) підприємства підвищують ціни на споживчі товари

в) зростання дефіциту державного бюджету

г) відбувається додаткова емісія грошей з метою фінансування видатків уряду

д) усі відповіді правильні

25. Інфляцію пропозиції ілюструють як:

а) переміщення кривої сукупної пропозиції вліво

б) переміщення кривої сукупної пропозиції вправо

в) переміщення кривої сукупного попиту вліво

г) переміщення кривої сукупного попиту вправо

д) немає правильної відповіді

Задачі

1. Розрахуйте темп інфляції для поточного року за таких умов: у попередньому році номінальний ВВП становив 155 млрд. грн., реальний ВВП – 118 млрд грн; у поточному році очікується одержати номінальний ВВП 190 млрд грн при індексі цін 152%.

2. Заповнити таблицю.

Рік	Відсоток зростання номінального доходу порівняно з попереднім роком	Рівень інфляції	Темп інфляції	Відсоток зростання реального доходу
1	-	100,0		
2	18%	115,0		
3	11%	126,0		
4	9%	133,0		

3. У таблиці наведено певні економічні параметри країни за три роки:

Рік	Грошова маса, млн гр од	Швидкість обігу грошей, к-сть обор. за рік	Індекс цін, %
1	1000	6,0	100
2	1200	6,2	110
3	1500	6,5	130

Якою була динаміка номінального і реального ВНП: у другому році порівняно з першим; у третьому році порівняно з другим?

7. В економіці країни А зайнято 25 млн осіб, 6 млн осіб безробітні. Через 1 місяць із загальної чисельності зайнятих 600 тис осіб втратили роботу, а 1,5 млн осіб припинили пошуки роботи. Визначити за цих умов чисельність зайнятих (працюючих), кількість безробітних та рівень безробіття на кінець місяця.

8. В таблиці наведені дані, які характеризують обсяг фактичного і потенційного ВВП країни Б у млрд. євро. В n-му році економіка країни розвивалася в умовах повної зайнятості працездатного населення (рівень безробіття 6%).

Завдання:

1) визначити за даними (n + 1) – го року різницю між фактичним і потенційним ВВП в абсолютному і відсотковому виразі;

2) застосовуючи закон Оукена, визначити фактичний рівень безробіття;

3) виконайте аналогічні розрахунки для (n + 2) – го року.

Рік	Потенційний ВВП, млрд євро	Фактичний ВВП, млрд євро
n	3700	3700
n + 1	3800	3705
n + 2	4125	3712,5

9. У таблиці наведено дані про трудові ресурси та зайнятість в n-му та (n + 5)-му роках, коли економіка країни перейшла із кризи у фазу пожвавлення. Розрахуйте чисельність безробітних і рівень безробіття в n- му та (n + 5)-му роках.

Показник	n –й рік	(n + 5) –й рік
Робоча сила, млн осіб	36,24	37,18
Зайняті, млн осіб	32,71	35,54
Безробітні, млн осіб		
Рівень безробіття, %		

10. В країні В на початок року працювало 15,42 млн осіб, кількість безробітних становила 1,05 млн осіб. На кінець року з різних причин було звільнено 0,12 млн осіб, а 0,37 млн осіб припинили пошуки роботи. Визначте на кінець року кількість зайнятих, кількість безробітних та рівень безробіття.

11. Обчислити абсолютні втрати продукції, пов'язані з безробіттям, якщо: фактичний рівень безробіття 9,5%; природний рівень безробіття 6%; номінальний ВНП 3300 млрд. грн.

12. Номінальний ВНП (У) в n-му році становить 100 000 гр. од. Природний рівень безробіття в цьому році (U^*) 7%, а фактичний рівень безробіття (U) 9%. Яким би мав бути потенційний обсяг виробництва ($У_F$) в n-му році?

13. Кількість населення країни становить 50 млн осіб. Частка робочої сили у населенні 60%. Один зайнятий створює за рік продукції на 20 тис грн. Фактичний ВВП країни становить 564 млрд грн. Природна норма безробіття 5%. Визначити рівень безробіття і потенційний ВВП.

14. Населення країни становить 50 млн осіб. Частка дітей у віці до 16 років – 20%. Коефіцієнт участі дорослого населення у робочій силі – 60%. Природна норма безробіття 5%. Середній виробіток на зайнятого в рік 25 тис грн. Податкові надходження становлять Т = 0,2*У, а державні видатки – 122 млрд грн. Фактичний дефіцит бюджету 14 млрд грн. Індекс цін рівний 1. Визначити питому вагу структурного і циклічного дефіциту у загальному обсязі фактичного дефіциту державного бюджету.

ТЕМА 5: СПОЖИВАННЯ, ЗАОЩАДЖЕННЯ ТА ІНВЕСТИЦІЇ. ЕКОНОМІЧНА РІВНОВАГА В УМОВАХ РИНКУ

Мета: оволодіти знаннями щодо макроекономічної моделі споживання та заощадження, з'ясувати макроекономічні особливості інвестування, сукупного попиту, сукупної пропозиції та моделі рівноваги

Питання для обговорення

1. Макроекономічна модель споживання та заощадження.
2. Інвестиції та фактори інвестування.
3. Сукупний попит та сукупна пропозиція. Модель макроекономічної рівноваги

Програмна анотація

Споживання і заощадження. Дохід кінцевого використання і споживання. Функція споживання. Споживання як функція доходу кінцевого використання. Функція заощадження. Середня схильність до споживання і заощадження. Гранична схильність до споживання та заощадження. Автономне споживання і чинники, які на нього впливають. Графік функції споживання (С). Графік функції заощадження (S). Теорії споживання. Кейнсіанська та неокласична концепції споживання. Чинники споживання і заощадження, не пов'язані з поточним доходом. Ліквідність активу. Активи вищої та нижчої цінності. Види заощаджень. Національні заощадження. Рівень Заощаджень. Динаміка середньої схильності до споживання. Особливості споживання в Україні в умовах ринкової трансформації національної економіки.

Інвестиції як компонент сукупних витрат. Інвестиційна функція та її графік. Роль інвестицій в економіці. Нестабільність інвестицій. Інвестиції в економіку України. Процентна ставка як чинник інвестиційного попиту. Номінальна й реальна процентна ставка. Процентна ставка і чиста прибутковість інвестицій. Автономні інвестиції.

Сутність мультиплікатора. Таблична модель мультиплікативного процесу. Модель простого: мультиплікатора. Мультиплікатор Кейнса. Мультиплікативна зміна реального ВВП. Вплив інфляції на мультиплікативний ефект. Парадокс ощадливості. Вплив інвестицій на обсяг національного виробництва.

Сутність сукупного попиту, його відмінність від індивідуального попиту. Сукупний попит та його модель. Структура сукупного попиту. Споживчий попит. Інвестиційний попит. Попит держави. Попит закордону. Цінові фактори, які впливають на сукупний попит: зміна процентної ставки, ефект багатства,

обсяг та структура імпорту. Крива сукупного попиту (AD). Нецінові фактори, які впливають на сукупний попит. Зміни в споживчих витратах, інвестиційних витратах, державних витратах та у витратах на чистий експорт. Заплановані й фактичні витрати.

Сукупна пропозиція. Короткострокова крива сукупної пропозиції. Зміна цін і реального ВВП на різних ділянках короткострокової кривої сукупної пропозиції. Довгострокова крива сукупної пропозиції. Чинники, які впливають на сукупну пропозицію: цінові фактори – зміна процентної ставки, зміна рівня цін; нецінові фактори – зміни цін на ресурси, продуктивності праці, правових норм. Кейнсіанська крива сукупної пропозиції. Класична крива сукупної пропозиції. Узагальнена крива сукупної пропозиції.

Рівновага сукупного попиту та сукупної пропозиції. Рівноважний рівень цін. Рівноважний обсяг виробництва. Три варіанти макроекономічної рівноваги. «Сукупний попит – сукупна пропозиція» як базова модель економічної рівноваги. Довгострокова й короткострокова рівновага. Порушення рівноваги сукупного попиту та сукупної пропозиції. Механізм відновлення рівноваги. Мультиплікатор у моделі AD-AS. Парадокс ощадливості. Сучасні теорії сукупної пропозиції.

Тестові завдання

1. Середня схильність до споживання – це:

а) відношення споживання до заощадження

б) відношення споживання до післяподаткового доходу

в) відношення споживання до особистого доходу

г) відношення приросту споживання до післяподаткового доходу

д) немає правильної відповіді

2. Зв'язок між граничною схильністю до споживання і до заощадження виражається в тому, що:

а) їх сума дорівнює одиниці

б) відношення між ними характеризує середню схильність до споживання

в) їх сума дорівнює доходу кінцевого використання, оскільки він поділяється на споживання і заощадження

г) їх добуток дорівнює одиниці

д) немає правильної відповіді

3. Особисті заощадження – це:

а) загальна сума усіх активів домогосподарства

б) загальна сума усіх активів домогосподарства, що не витрачена на споживання

в) частина використовуваного доходу домогосподарства, що не витрачена на споживання

г) сума фінансових активів домогосподарства

д) немає правильної відповіді

4. На обсяг інвестицій впливає:

а) рівень процентної ставки

б) оптимістичні та песимістичні очікування підприємців

в) рівень технологічних змін

г) рівень завантаженості виробничого обладнання

д) усі відповіді правильні

5. Чистий прибуток, отриманий від інвестування – це:

а) валовий прибуток мінус податок на прибуток

б) валовий прибуток мінус відсотки за використання коштів

в) валовий прибуток мінус податок на прибуток і відсотки за використання коштів

г) валовий прибуток мінус податок на прибуток плюс відсотки за використання коштів

д) немає правильних відповідей

6. Крива сукупного попиту на інвестиції зміщується вправо внаслідок:

а) зниження відсоткової ставки

б) зростання відсоткової ставки

в) зростання податку на прибуток

г) зниження податку на прибуток

д) немає правильної відповіді

7. Гранична схильність до споживання – це:

а) відношення приросту споживання до приросту особистого доходу

б) відношення приросту споживання до післяподаткового доходу

в) відношення споживання до приросту доходу кінцевого використання

г) відношення приросту споживання до приросту доходу кінцевого використання

д) немає правильної відповіді

8. Яке твердження характеризує точку нульового заощадження:

а) величина заощаджень дорівнює обсягу інвестицій

б) величина заощаджень дорівнює обсягу споживання

в) гранична схильність до споживання дорівнює одиниці

г) величина доходу дорівнює обсягу споживання

д) немає правильних відповідей

9. Гранична схильність до заощадження (MRS) більша нуля, якщо:

а) ARC = 1,1 (ARC - середня схильність до споживання)

б) $\Delta C > \Delta У$

в) $\Delta C < \Delta У$

г) $\Delta C = \Delta У$

д) немає правильної відповіді

10. Що з перерахованого відноситься до поняття «інвестиції»:

а) придбання облігацій

б) будь-яка кількість накопиченого доходу, яка не направляється на заощадження

в) розміщення грошей на банківському рахунку

г) будь-яка кількість накопиченого доходу, яка не направляється на додаткове споживання

д) немає правильної відповіді

11. Якщо реальна процентна ставка збільшиться, то:

а) крива попиту на інвестиції зміститься вправо

б) крива попиту на інвестиції зміститься вліво

в) крива попиту на інвестиції переміститься вгору

г) інвестиційні витрати скоротяться

д) немає правильної відповіді

12. Збільшення сукупного попиту приведе до зростання рівноважного реального ВВП і рівня цін, якщо його зрушення відбуваються на:

а) кейнсіанському, проміжному і класичному відрізках кривої AS

б) проміжному відрізку кривої AS

в) класичному відрізку кривої AS

г) кейнсіанському відрізку кривої AS

д) немає правильної відповіді

13. У моделі «сукупний попит - сукупна пропозиція» зростання сукупного попиту приведе:

а) до зростання граничної схильності до заощаджень

б) до зростання реального обсягу виробництва на кейнсіанському відрізку кривої AS

в) розвивається стагфляція

г) рівень цін знижується

д) немає правильної відповіді

14. Який чинник переміщуватиме криву довгострокової сукупної пропозиції вліво:

а) зростання кількості трудових ресурсів

б) підвищення мінімальної заробітної плати

в) збільшення обсягу капіталу, яким володіє національна економіка

г) підвищення ефективності виробництва

д) збільшення пропозиції земельних ресурсів

15. Макроекономічна рівновага - це рівновага між:

а) виробництвом і споживанням;

б) попитом та пропозицією;

в) матеріально-речовими та фінансовими потоками;

г) факторами виробництва і його результатами;

д) усі відповіді правильні.

16. Реальний обсяг національного виробництва, який споживачі, фірми та уряд готові купити у певний період часу за будь-яких можливих цін - це:

а) сукупна пропозиція

б) сукупний попит

в) загальне виробництво

г) національне багатство
д) немає правильної відповіді

17. До складових структури сукупного попиту належать:

а) споживчий попит б) інвестиційний попит
в) попит держави г) попит із закордону
д) усі відповіді правильні

18. До цінових факторів сукупного попиту не відносять:

а) ефект відсоткової ставки
б) ефект споживчих витрат
в) ефект багатства
г) ефект імпортних закупок
д) немає правильної відповіді

19. Взаємозалежність між реально пропонованим на продаж обсягом національного виробництва і загальним рівнем цін показує:

а) крива сукупної пропозиції
б) крива сукупного попиту
в) класичний відрізок кривої сукупної пропозиції
г) кейнсіанський відрізок кривої сукупної пропозиції
д) проміжний відрізок кривої сукупної пропозиції

20. Якщо нецінові фактори вплинули на зміну сукупної пропозиції позитивно, то це призведе до:

а) пересування кривої сукупної пропозиції праворуч - вгору
б) пересування кривої сукупної пропозиції праворуч - вниз
в) пересування кривої сукупної пропозиції ліворуч - вгору
г) пересування кривої сукупної пропозиції ліворуч - вниз
д) не вплине на пересування кривої сукупної пропозиції

21. Виробництво досягає свого потенційного рівня на:

а) класичному відрізку кривої сукупної пропозиції
б) кейнсіанському відрізку кривої сукупної пропозиції
в) проміжному відрізку кривої сукупної пропозиції
г) класичному відрізку кривої сукупного попиту
д) кейнсіанському відрізку кривої сукупного попиту

22. Коли положення економіки відповідає кейнсіанському відрізку сукупної пропозиції, то ріст сукупного попиту призведе:

а) до зниження цін і росту обсягу реального ВНП
б) до збільшення обсягу ВНП в реальному вираженні, але не вплине на рівень цін
в) до підвищення і рівня цін, і об'єму реального ВНП
г) до підвищення цін і скорочення обсягу реального ВНП
д) до підвищення цін, але не вплине на динаміку реального ВНП

23. Згідно з класичною моделлю сукупної пропозиції падіння сукупного попиту спричинює:

а) зменшення прибутковості

б) зниження лише цін

в) збільшення прибутковості

г) зниження цін і заробітної плати

д) немає правильної відповіді

24. Різке падіння реальної вартості акцій незалежно від рівня інших цін виступає прикладом:

а) ефекту імпортних закупок

б) ефекту багатства

в) зміни в добробуті споживачів

г) зміни у споживчій заборгованості

д) немає правильної відповіді

25. Якщо обсяг рівноважного ВНП більший за його потенційний рівень, то:

а) рівень цін підвищується

б) збільшиться рівень безробіття

в) автоматично збільшиться сукупна пропозиція

г) автоматично збільшиться сукупний попит

д) немає правильної відповіді

26. Який із запропонованих варіантів найбільш повно розкриває суть поняття «гранична схильність до споживання»:

а) крива, що характеризує величину споживчих витрат при даному рівні доходу

б) зміна у споживчих витратах, викликана зміною доходів

в) відношення приросту споживчих витрат на одиницю доходу кінцевого використання

г) відношення сукупного споживання до сукупного попиту

д) немає правильної відповіді

27. Під інвестиціями розуміють витрати на:

а) відтворення основного капіталу

б) розвиток перспективних галузей

в) створення нових робочих місць

г) впровадження науково–технічних розробок

д) всі відповіді правильні

Задачі

1. За даною функцією споживання C = 50 + 0,7 Y знайдіть функцію заощадження (S) та граничну схильність до заощадження (MRS).

2. Функція споживання має вигляд C = 50 + 0,85 Y. Визначить обсяг заощадження (S), якщо доход домашніх господарств (Y) дорівнює 300 (у.г.о.).

3. Інвестиційна функція для країни задана рівнянням (млрд. євро):

$I = 2000 - 50\,r$, де r – реальна відсоткова ставка.

Визначте обсяг інвестицій, якщо номінальна відсоткова ставка i дорівнює 15%, темп інфляції t_i становить 5%.

4. Вартість інвестиційного проекту становить 200 млрд. грн., норма прибутку – 40%, податок на прибуток – 20%. Номінальна відсоткова ставка дорівнює 10%, темп інфляції – 5%. Обчисліть очікуваний чистий прибуток.

5. В економіці країни величина споживчих витрат на початку року становила 120 млрд євро. Річний темп зростання споживчих витрат дорівнював 4%. Обсяг державних закупівель фіксований і дорівнює 38 млрд євро. Функція інвестиційних витрат залежить від величини відсоткової ставки (і) має вигляд: $I = 15 + \frac{100}{i}$. Розрахувати обсяг ВНП на кінець року, якщо і = 20%, ЧЕ = - 2 млрд євро.

6. Функція споживання домашніх господарств має вигляд: С=100+0,65У.

Завдання:

а) заповнити таблицю;

б) визначити при яких рівнях доходу кінцевого використання виконуються такі умови: С = У; С < У; С > У.

У	С	S
0		
100		
200		
300		
400		
500		

7. Припустимо, що в умовній країні А є 100 домогосподарств. У першої половини домогосподарств $MRC_1 = 1/2$, у другій $MRC_1 = 3/4$. Визначити: а) на скільки зростуть сукупні витрати на споживання, якщо дохід кінцевого використання зросте на 10 000 ум. гр. од. і весь його приріст припаде на першу половину домогосподарств? б) на скільки зростуть сукупні витрати на споживання, якщо увесь приріст у 10 000 ум. гр. од. припаде на другу половину домогосподарств?

8. За даними таблиці: а) побудувати графік функції споживання і графік функції заощадження; б) розрахувати граничну схильність до заощадження при умові збільшення доходу від 100 до 200, від 200 до 300, від 300 до 400, від 400 до 500, від 500 до 600 ум. гр. од.

Обсяг споживання, ум. гр. од.	Дохід кінцевого використання, ум. гр. од.
120	100
200	200
270	300
330	400
380	500
420	600

9. Розрахувати сукупний попит на інвестиції за таких умов: номінальна відсоткова ставка дорівнює 14%, темп інфляції – 4%, податок на прибуток – 30%. За цих умов міністерство економіки пропонує чотири інвестиційні проекти, які різняться вартістю та нормою прибутку:

а) вартість 1000 млн грн, норма прибутку 100%;

б) вартість 2000 млн грн, норма прибутку 50%;

в) вартість 3000 млн грн, норма прибутку 30%;

г) вартість 4000 млн грн, норма прибутку 10%.

10. У таблиці наведено дані про інвестиційні проекти. Визначити сукупний інвестиційний попит, якщо реальна відсоткова ставка становить 12%, а податок на прибуток – 30%.

Вартість інвестиційних проектів, млн. грн.	10	15	18	32	40	14	25
Очікувана норма чистого прибутку, %	15	9	13	16	11	19	7

ТЕМА 6: ДЕРЖАВА ЯК СУБ'ЄКТ МАКРОЕКОНОМІЧНОГО РЕГУЛЮВАННЯ. ФІНАНСОВА СИСТЕМА. ФІНАНСОВА ТА ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Мета: оволодіти знаннями щодо особливостей державного регулювання економікою, вивчити базові засади фінансової системи та здійснення фіскальної політики держави

Питання для обговорення

1. Необхідність та функції державного регулювання економікою.
2. Методи та інструменти державного регулювання економікою.
3. Класична модель макроекономічної рівноваги.
4. Кейнсіанська теорія макроекономічного регулювання.
5. Альтернативні теорії державного регулювання.
6. Сутність та функції фінансів. Фінансова система.
7. Державний бюджет. Бюджетний дефіцит і державний борг.
8. Система оподаткування. Податкова політика.
9. Фіскальна політика держави та її вплив на стан національної економіки.

Програмна анотація

Необхідність і межі державного регулювання ринкової економіки. Держава як суб'єкт економічної системи. Теоретичні погляди на роль держави в економіці та їх еволюція. Економічні функції держави. Форми, інструменти та методи державного регулювання економіки. Теорії державного регулювання.

Сутність та функції фінансів. Фінансова система держави.

Зміст фіскальної політики: цілі та інструменти. Податкові надходження як основне джерело доходів держави. Прямі й непрямі податки та їх роль у наповненні бюджету. Принципи ефективного оподаткування.

Державні видатки і їх структура. Поточні та капітальні витрати держави. Дискреційна фіскальна політика. Стимулююча й стримуюча фіскальна політика. Модель впливу державних витрат та податків на сукупний обсяг виробництва.

Мультиплікатор державних витрат і податковий мультиплікатор. Мультиплікатор збалансованого бюджету. Недискретна (автоматична) фіскальна політика. Прогресивна шкала оподаткування. Соціальні трансферти. Стабілізаційний вплив на економіку автоматичної фіскальної політики в умовах падіння та зростання виробництва. Фіскальна політика з урахуванням пропозиції. Наслідки фіскальної політики на основі моделей «сукупний попит – сукупна пропозиція», «витрати – випуск», «AD-AS». Вплив зниження податків на ВВП згідно з теорією економіки пропозиції.

Фіскальна політика й державний бюджет. Концепції збалансування державного бюджету. Вплив фіскальної політики та циклічних коливань на державний бюджет. Бюджетний дефіцит: причини виникнення і економічні наслідки. Державне бюджетне обмеження. Циклічний та структурний дефіцити бюджету. Джерела дефіцитного фінансування. Емісійне й боргове фінансування бюджетного дефіциту. Державний борг та його структура. Економічні наслідки державного боргу. Ефект витіснення державою приватних інвестицій і тягар боргу для майбутніх поколінь. Методи управління державним боргом. Рефінансування. Реструктуризація. Списання боргу. Державний борг України та можливості його погашення. Фіскальна політика в Україні: основні напрями й протиріччя.

Тестові завдання

1. Напрям макроекономічної теорії, ключова ідея якого полягає в тому, що ринок не здатний в короткостроковому періоді швидко відновлювати повну зайнятість і тому виникає необхідність державного впливу на сукупний попит – це:

а) кейнсіанська теорія

б) класична теорія

в) теорія монетаризму

г) теорія економіки пропозиції

д) немає правильної відповіді

2. Що не є основним каналом зв'язку з іншими економічними суб'єктами:

а) державні видатки

б) податки

в) державні запозичення

г) споживчі видатки

д) немає правильної відповіді

3. За характером впливу на господарські суб'єкти державне регулювання економіки поділяють на:

а) коротко – і довгострокове

б) пряме і непряме

в) економічне і адміністративне

г) об'єктивне і суб'єктивне

д) немає правильної відповіді

4. Стагфляція – це:

а) одночасне пониження рівня цін і рівня безробіття

б) одночасне підвищення рівня цін і рівня безробіття

в) підвищення рівня цін і одночасне пониження рівня безробіття

г) перевантаження сфери обігу грошовою масою, незабезпеченою матеріальними цінностями

д) немає правильної відповіді

5. У процесі економічного кругообігу уряд:

а) купує продукти та ресурси

б) продає ресурси

в) сплачує податки

г) отримує трансферти

д) немає правильної відповіді

6. Монетаристи вважали, що основним інструментом державного регулювання економіки виступають:

а) податки

б) гроші

в) державні витрати

г) сукупна пропозиція

д) сукупний попит

7. Монетаристи вважають, що швидкість обігу грошей стабільна і суспільство хоче володіти такою кількістю грошей для купівлі товарів і послуг, яка відповідає:

а) споживчим витратам

б) обсягу інвестицій

в) номінальному ВВП

г) реальному ВВП

д) немає правильної відповіді

8. Яке з тверджень є неправильним:

а) економічна політика, що ґрунтується на дотриманні правил, може бути активною і пасивною

б) кейнсіанці вважають, що стабілізаційна політика не впливає на реальні економічні змінні як в коротко-, так і вдовгостроковому періоді

в) кейнсіанці вважають, що сукупний попит може помітно змінюватися під впливом зміни інвестицій

г) у короткостроковому періоді існує взаємозв’язок між інфляцією та безробіттям

д) кейнсіанці вважають, що фіскальна політика є дієвішим інструментом стабілізації економіки порівняно з монетарною

9. Засновником теорії монетаризму виступає:

а) А.Сміт

б) Ж.Б. Сей

в) М.Фрідмен

г) Ф.Кене

д) Д.Лаффер

10. Завданнями державного регулювання сучасної ринкової економіки є:

а) модифікація ринкового механізму

б) послаблення конкуренції

в) посилення державного монополізму

г) справедливий розподіл доходів

д) усі відповіді правильні

11. Класична теорія макроекономічної рівноваги стверджує, що:

а) повна зайнятість економічних ресурсів є нормою ринкової економіки

б) основним регулюючим інструментом ринкової економіки є сукупний попит

в) ринкова економіка нездатна до саморегулювання

г) заробітна плата є негнучкою

д) немає правильної відповіді

12. Як суб'єкт макроекономічного регулювання ринок не може:

а) забезпечити людей суспільними благами

б) забезпечити рівномірний розвиток окремих регіонів

в) забезпечити зменшення інфляції

г) мінімізувати вплив циклічних коливань економіки

д) усі відповіді правильні

13. До прямих податків не належить:

а) податок на спадщину

б) прибутковий податок

в) податок на золоті вироби

г) земельний податок

д) акцизний збір

14. Дефіцит державного бюджету може фінансуватися за рахунок:

а) прибутків підприємств

б) доходів домогосподарств

в) додаткової емісії грошей

г) трансфертних платежів

д) немає правильної відповідей

14. Яка з підсистем виступає основоположною у формуванні усієї фінансової системи країни:

а) фінанси населення

б) фінанси підприємств

в) фінанси держави

г) фінанси домогосподарств

д) немає правильної відповіді

15. Облігація внутрішньої державної позики – це:

а) цінний папір, який випускається для створення основного капіталу державних підприємств

б) цінний папір, який випускається для створення оборотного капіталу державних підприємств

в) цінний папір, який створює державний борг

г) цінний папір, який випускається для формування золотовалютних запасів країни

д) немає правильної відповіді

16. Державний борг – це сума попередніх:

а) дефіцитів бюджету

б) бюджетних надлишків за вирахування дефіцитів бюджету

в) державних видатків

г) бюджетних дефіцитів за вирахуванням бюджетних надлишків

д) немає правильної відповіді

17. Урядова політика в галузі витрат і оподаткування називається:

а) монетарною політикою

б) політикою розподілу доходів

в) політикою, заснованою на кількісній теорії грошей

г) фіскальною політикою

д) немає правильної відповіді

18. Дефіцит державного бюджету існує, якщо:

а) державні витрати перевищують доходи

б) збільшуються державні витрати

в) скорочується державний борг

г) зменшуються податки

д) немає правильної відповіді

19. Автоматична фіскальна політика забезпечує:

а) зміну податкових ставок

б) зміну рівня пенсій

в) часткову економічну стабілізацію

г) повну економічну стабілізацію

д) немає правильної відповіді

20. Оптимальною є ставка податку, при якій:

а) зростають податкові надходження до бюджету

б) зменшуються податкові надходження до бюджету

в) стимулюється ділова активність

г) стримується ділова активність

д) немає правильної відповіді

21. Дискреційна фіскальна політика передбачає свідомі зміни:

а) величини податку

б) величини відсоткових платежів

в) величини державних закупок товарів та послуг

г) величини податку і величини відсоткових платежів

д) величини податку і величини державних закупок товарів та послуг

22. При збільшенні непрямих податків виникають втрати:

а) держави від зменшення обсягу виробництва

б) споживачів від збільшення ціни

в) виробників внаслідок зменшення доходу з кожної одиниці товару

г) суспільства від зниження сукупного попиту

д) усі відповіді правильні

23. Мультиплікатор державних витрат більш вагомий ніж мультиплікатор податків:

а) так

б) ні

Задачі

1. Економіка країни характеризується такими даними (млрд. євро): фактичний ВНП становить 4000; потенційний — 4200; гранична схильність до споживання — 0,8.

1. Як мають змінитись державні закупівлі для досягнення економікою країни рівноважного стану за умов, що інші показники не будуть змінюватись?

2. Як має змінитись величина податкових надходжень, щоб економіка країни досягла рівноважного стану?

2. Економіка країни знаходиться в стані рівноваги за умови, що споживання домашніх господарств визначається функцією $C=100+0,8Y^{/}$, де $Y^{/}$ - дохід кінцевого використання; інвестиції рівні 100 ум.гр.од., державні витрати 200 ум.гр.од., трансфертні виплати з бюджету 62,5 ум.гр.од., ставка прибуткого податку 25%. Визначити:

- рівноважний національний дохід;
- значення мультиплікатора державних витрат;
- стан держбюджету;
- які методи покриття бюджетного дефіциту можна запропонувати у даній ситуації.

3. В моделі закритої економіки без участі держави обсяг автономних інвестицій дорівнює 50 ум.гр.од., а функція заощадження визначається формулою S=0,2Y-100. В умовах повної зайнятості ця модель досягає рівноваги при обсязі національного доходу 1000 ум.гр.од. Завдання: як за допомогою держави досягти рівня повної зайнятості за умови, що усі державні витрати повинні здійснюватися за рахунок податків, які стягуються за пропорційною ставкою прибуткового податку? На скільки при цьому зростає національний дохід?

4. На ринку благ в умовах неповної зайнятості встановилася рівновага за таких умов: $C=0,5\ Y^{/}$ ($Y^{/}$ - дохід кінцевого використання), інвестиції 100 ум.гр.од., державні витрати 80 ум.гр.од., ставка прибуткового податку 20%. Економіка має потенційні можливості збільшити НД у 1,2 рази. Як держава може змінити витрати на купівлю благ і ставку податку, щоб забезпечити повне використання наявних потужностей при збалансованому державному бюджеті?

5. Національний ринок у стані рівноваги при Y= 1000 ум.гр.од. Уряд підвищив ставку прибуткового податку на 0,05% та державні витрати на 50 ум.гр.од. Як це вплине на збалансованість держбюджету? Обґрунтуйте свою

відповідь. Уряд скоротив на 15 ум.гр.од. трансфертні платежі та збільшив на 15 ум.гр.од. купівлю благ. Як це вплине на рівноважний національний дохід?

6. Припустимо, що державні закупки дорівнюють 600 ум.гр.од., величину податків визначає залежність T=0,4Y; функція трансфертів Tr=0,4Y, рівень цін рівний 1. Державний борг становить 900 ум.гр.од. за процентної ставки 10%. Фактичний обсяг виробництва дорівнює 2200 ум.гр.од., а потенційний 2500 ум.гр.од. Визначити:

- надлишок чи дефіцит має державний бюджет і в якому обсязі;
- величину структурного дефіциту держбюджету;
- величину циклічного дефіциту держбюджету.

7. ВВП за повної зайнятості становить 150 ум.гр.од., фактичний ВВП 120 ум.гр.од., податкові надходження становлять 10% від ВВП, державні закупки товарів і послуг дорівнюють 10,5 ум.гр.од., а державні трансферти 2,5 ум.гр.од.

Визначити:

- надлишок чи дефіцит має державний бюджет і в якому обсязі;
- розмір сальдо держбюджету за повної зайнятості.

8. Припустимо, що державні закупівлі дорівнюють G = 500, податкова функція має вид T = 0,4Y, функція трансфертів Tr = 0,2Y, рівень цін P = 1, державний борг Dg = 1000 при ставці відсотка i = 0,1. Реальний обсяг виробництва дорівнює 2000, а потенційний складає 2500.

а) чи є сальдо держбюджету позитивним або негативним;

б) який розмір структурного дефіциту держбюджету?

в) який розмір циклічного дефіциту держбюджету?

9. Допустимо, що спочатку держбюджет збалансований і в економіці діє система пропорційного оподатковування. Якщо автономні інвестиції зростають, то, за інших рівних умов, збільшиться рівноважний рівень доходу і виникає бюджетний дефіцит. Чи правильне дане твердження?

10. Економіка описана такими даними:

C = 20 + 0,8 (Y – T + Tr) (споживання)

I = 60 (інвестиції)

T = 40 (податки)

Tr = 10 (трансферти)

G = 30 (державні витрати)

а) Розрахуйте рівноважний рівень доходу.

б) Уряд збільшує витрати до 40 із метою стимулювання економіки:

- що відбувається з кривою планованих витрат?
- як зміниться рівноважний рівень доходу?
- який розмір мультиплікатора державних витрат?
- як зміниться сальдо держбюджету?

в) Уряд збільшує податки з 40 до 50 (при рівні держвитрат G = 30):

- що відбувається з кривої планованих витрат?
- як зміниться рівноважний рівень доходу?
- який розмір мультиплікатора податків?

- як зміниться сальдо держбюджету?

г) Уряд одночасно збільшує держвитрати з 30 до 40 і податки з 40 до 50.

- що відбувається з кривої планованих витрат?
- як зміниться рівноважний рівень доходу?
- що відбувається з ефектом мультиплікатора?
- як зміниться сальдо держбюджету?

ТЕМА 7. БАНКІВСЬКА СИСТЕМА. ГРОШОВО-КРЕДИТНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ. ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЗАЙНЯТОСТІ ТА СОЦІАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ

Мета: вивчити базові засади формування та функціонування банківської системи, здійснення монетарної політики. Оволодіти знаннями щодо державного регулювання зайнятості та здійснення соціальної політики

Питання для обговорення

1. Банківська система та її структура. Грошова маса та її агрегати.
2. Цілі та інструменти монетарної політики. Грошовий мультиплікатор.
3. Державна політика зайнятості.
4. Соціальні стандарти та проблема нерівності доходів населення.
5. Соціальна політика держави: напрями і проблеми.

Програмна анотація

Банківська система, її функції та структура.

Грошовий ринок. Грошова пропозиція та способи її вимірювання. Грошова маса і грошова база.

Центральний (національний) банк як суб'єкт монетарної політики. Операції центрального (національного) банку і грошова база. Інструменти центрального банку: політика облікової ставки, політика банківських резервів, операції на відкритому ринку. Механізм створення грошей банками. Вплив монетарної політики на економіку: політика «дорогих» та «дешевих» грошей. Передавальний (трансмісійний) механізм монетарної політики. Грошовий та депозитний мультиплікатори.

Суть монетарної політики. Дискреційна і недискреційна монетарна політика. Стратегії монетарної політики. Таргетування як стратегія монетарної політики. Правила проведення монетарної політики.

Заходи щодо стабілізації монетарної системи в трансформаційних економіках. Проблема довіри до грошей і монетарної політики.

Засоби державного регулювання зайнятості. Політика попиту та політика пропозиції у регулюванні ринку праці: переваги й ефективність.

Соціальний захист безробітних. Макроекономічні засади політики зайнятості. Особливості ринку праці та стан безробіття в Україні.

Тестові завдання

1. Маса грошей в обігу знаходиться:

а) в прямопорційній залежності від номінального ВНП

б) в прямопорційній залежності від реального ВНП

в) в прямопорційній пропорційній залежності від швидкості обігу грошей
г) в оберненопропорційній залежності від реального ВНП
д) в оберненопропорційній залежності від номінального ВНП

2. Грошова база:

а) включає готівку і депозити в комерційних банках
б) більша грошової маси
в) включає готівку і резерви комерційних банків
г) дорівнює грошовій масі
д) немає правильної відповіді

3. Комерційні банки можуть надавати кредити в обсязі своїх обов'язкових резервів:

а) так б) ні

4. Пропозиція грошей зростає коли:

а) центральний банк продає державні облігації
б) центральний банк купує державні облігації
в) центральний банк збільшує облікову ставку і норму резервування
г) центральний банк збільшує норму резервування
д) немає правильної відповіді

5. Комерційний банк заощаджує депозити в обсязі 250 тис. грн. Норма резервування становить 10%. Вкладник знімає з рахунку 10 тис. грн. готівкою. Кредитні ресурси банку зменшуються на:

а) 10 тис. грн.
б) 9 тис. грн.
в) 25 тис. грн.
г) 15 тис. грн.
д) 240 тис. грн.

6. Якщо ліквідність банку дорівнює 100%, то:

а) прибутковість банку висока
б) прибутковість банку нульова
в) норма обов'язкових резервів низька
г) норма надлишкових резервів низька
д) немає правильної відповіді

7. Чи правильне твердження: комерційний банк може надавати позики в обсязі кредитних ресурсів:

а) так б) ні

8. Чи правильне твердження: різниця між банківськими депозитами і кредитними ресурсами дорівнює обов'язковим банківським резервам:

а) так б) ні

9. Кейнсіанці вважають, що зміна пропозиції грошей безпосередньо впливає на:

а) облікову ставку
б) виробництво благ
в) сукупний попит
г) ставку відсотка

д) немає правильної відповіді

10. Підвищення облікової ставки спрямоване на:

а) пожвавлення кон'юнктури

б) сприяння інвестуванню

в) збільшення грошової маси

г) стримання попиту на позичковий капітал

д) немає правильної відповіді

11. Кейнсіанці пропонують змінювати пропозицію грошей за рахунок:

а) зміни облікової ставки

б) операцій на відкритому ринку

в) зміни норми резервування

г) операцій з державними цінними паперами

д) усі відповіді правильні

12. Зовнішні лаги монетарної політики менші ніж зовнішні лаги фіскальної політики:

а) так б) ні

13. Соціальна політика являє собою всі заходи держави, що здійснюються лише в соціальній сфері:

а) так б) ні

14. Фактори диференціації доходів, які не залежать від особистих зусиль – це:

а) рівень освіти і підготовки

б) мобільність робочої сили

в) наявність власності

г) здібності

д) усі відповіді правильні

15. Для порівняння рівня життя населення різних країн використовується показник:

а) народжуваності і смертності

б) реального ВВП на душу населення

в) вартості життя і споживчих цін

г) доходів і витрат населення

д) немає правильної відповіді

16. Т. Мальтус вважає, що причиною бідності є:

а) основне протиріччя капіталізму

б) працездатність людини

в) нестача робочих місць

г) невідповідність темпів зростання населення темпам зростання засобів для його існування

д) немає правильної відповіді

17. Межа бідності:

а) відповідає прожитковому рівню

б) відповідає мінімальній заробітній платі

в) характеризується низьким рівнем витрат на споживання

г) встановлюється як частка прожиткового мінімуму на одну особу в розрахунку на місяць

д) немає правильної відповіді

18. Американська модель соціального захисту базується на використанні таких джерел фінансування:

а) державне і приватне
б) колективне і приватне
в) соціальне і державне
г) колективне і соціальне
д) немає правильної відповіді

19. Шведська модель соціального захисту спрямована на підтримку повної зайнятості:

а) так б) ні

20. Реформування системи соціального захисту України передбачає:

а) розширення сфери впливу держави на процеси соціального захисту
б) звуження сфери впливу держави на процеси соціального захисту
в) встановлення на державному рівні мінімальних соціальних гарантій
г) встановлення на державному рівні повних соціальних гарантій
д) немає правильної відповіді

21. Результатом реалізації стратегії подолання бідності в Україні має стати:

а) підвищення рівня добробуту
б) стабілізація рівня життя
в) зростання реальних грошових доходів
г) забезпечення оптимального рівня зайнятості
д) усі відповіді правильні

22. Межа бідності визначається у відсотках від прожиткового мінімуму:

а) так б) ні

23. Крива Філіпса у короткостроковому періоді відображає зв'язок між безробіттям та:

а) рівнем заробітної плати
б) рівнем інфляції
в) рівнем споживчих витрат
г) обсягом державних витрат
д) попитом на робочу силу

24. Крива Лоренца відображає:

а) абсолютну рівність доходів
б) фактичний розподіл доходів
в) відносну рівність у розподілі доходів
г) розподіл трансфертів
д) немає правильної відповіді

Задачі

1. Коефіцієнт депонування грошей дорівнює 0,15, загальна сума вкладів в банк становить 100 млн грн. Визначити обсяг пропозиції грошей.

2. У n-ому році коефіцієнт депонування грошей становив 10%, коефіцієнт фактичного резервування депозитів 0,3, грошова база 200 млн грн. У n+1-ому році коефіцієнт депонування 0,2, коефіцієнт фактичного резервування не змінився, а грошова база збільшилась на 50 млн грн. Якщо пропозицією

грошей керує механізм грошового мультиплікатора, то як вона змінилась за даний період?

3. Депозити комерційного банку становить 200 млн грн., сумарні резерви (обов'язкові і надлишкові) становлять 60 млн грн., норма обов'язкового резервування 20%. Як може змінитись пропозиція грошей, якщо банк використає усі надлишкові резерви для надання позик?

4. Спрощений баланс комерційного банку поданий у таблиці:

Активи	Пасиви
Резерви 12 млн грн. Цінні папери 8 млн грн. Надані позики 20 млн грн.	Депозити 40 млн грн.

Норма обов'язкового резервування 20%.

Завдання:

- Чи володіє комерційний банк надлишковими резервами? Якщо так, то яка їх величина?
- Який розмір банківського мультиплікатора?

5. Початковий приріст депозитів комерційного банку А становить 100 млн грн., а його банківські резерви збільшились на 20 млн грн., коефіцієнт депонування рівний 0. Розрахувати приріст грошової пропозиції.

6. Норма обов'язкового резервування 15 %, коефіцієнт готівки 0,25. Визначити на яку величину Центральний банк повинен збільшити грошову базу, щоб грошова пропозиція зросла на 312,5 млн грн.

7. Депозитні гроші комерційного банку №1 збільшилися на 200 млн грн., норма обов'язкового резервування 20%, коефіцієнт депонування 0. Визначити на яку суму може надати кредит комерційний банк №2?

8. Попит і пропозиція на грошовому ринку дорівнюють відповідно 226 і 200 млн грн., коефіцієнт обов'язкового резервування 0,2, коефіцієнт готівки 0,3. Визначити на яку величину необхідно збільшити грошову базу, щоб урівноважити грошовий ринок без зміни відсоткової ставки.

9. Грошова маса країни характеризується такими показниками (млрд. євро): готівкові гроші становлять 3,3, строкові депозити — 2,2, поточні рахунки — 2,4, розрахункові рахунки підприємств — 1,2, кошти клієнтів за трактовими операціями банків — 0,9, кошти Держстраху — 0,75. Чому дорівнює агрегат М2?

10. Центробанк вирішив збільшити пропозицію грошей на 450 млрд. грн. На скільки треба збільшити грошову базу за умови, що коефіцієнт готівки дорівнює 0,4, а резервна норма становить 12% .

11. Банківські депозити збільшилися на 100 млн. грн. Норма банківських резервів на цей період становила 25 % . На скільки може зрости пропозиція грошей?

12. До комерційного банку на депозитний рахунок надійшло 20 млн. грн. Норма банківських резервів дорівнює 10% , а коефіцієнт готівки – 0,2. Скільки грошей створить банківська система?

13. Резерви комерційного банку становлять 680 млн. грн., депозити — 2580 млн. грн. Норма обов'язкових банківських резервів — 10%. Як зміниться пропозиція кредитних грошей, якщо банк вирішить використати свої

надлишкові резерви для видачі кредитів?

14. Депозитні гроші комерційного банку становлять 150 млн. грн. Норма обов'язкових банківських резервів дорівнює 15%. Крім цього, комерційний банк зберігає 10 % надлишкових резервів від суми депозитів. Яку максимальну суму грошей комерційний банк може використати для видачі кредитів?

15. Загальні резерви комерційних банків становлять 2 млрд. грн. Депозити цих банків становлять 8 млрд грн. Норма обов'язкових банківських резервів — 20 %. Якщо національний банк зменшить норму обов'язкових банківських резервів до 18 %, то на скільки може збільшитись пропозиція кредитних грошей за умови використання надлишкових резервів для видачі кредитів?

16. Національний банк купив у комерційних банків державні облігації на суму 400 млн. грн. Як може змінитись пропозиція грошей, якщо комерційні банки повністю використають свої кредитні гроші за умови, що норма банківських резервів дорівнює 20%?

17. Обсяг депозитів комерційного банку становить 1 млн. євро. Норма банківських резервів дорівнює 10%. Крім того, банк зберігає ще 5 % надлишкових резервів від суми депозитів. Яку максимальну суму комерційний банк може використати для видачі кредитів?

18. Національний банк продав комерційним банкам державні облігації на суму 550 млн. грн. Як зміниться пропозиція кредитних грошей, якщо комерційні банки повністю використають свої кредитні можливості за умови, що норма обов'язкових резервів — 15 %?

19. Визначити рівень безробіття у національній економіці за таких умов:

- чисельність населення країни 50 млн осіб;
- населення у віці до 16 років і особи, що перебувають у тривалій ізоляції 12 млн осіб;
- потенційний ВВП 470 млрд грн.;
- природна норма безробіття 6%;
- фактичний ВВП становить 90% потенційного ВВП;
- особи, що вибули зі складу робочої сили 13 млн осіб.

20. Населення країни становить 50 млн осіб, частка дітей у віці до 16 років становить 20%. Коефіцієнт участі дорослого населення у робочій силі становить 60%, придодна норма безробіття становить 5%, середній виробіток на зайнятого в рік 25 тис.грн., податкові надходження виражаються рівнянням T=0,2Y, державні видатки становлять 122 млрд грн, фактичний дефіцит бюджету 14 млрд грн, рівень цін рівний 1. Визначити питому вагу структурного і циклічного дефіциту у загальному обсязі фактичного дефіциту державного бюджету.

ТЕМА 8. МІЖНАРОДНА ЕКОНОМІКА: СУТНІСТЬ, СПЕЦИФІКА ТА СУБ'ЄКТИ. МЕХАНІЗМ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВИ

Мета: з'ясувати особливості та механізми зовнішньоекономічної політики держави

Питання для обговорення

1. Міжнародна економіка, її структура, принципи та рівні міжнародної економічної діяльності. Суб'єкти міжнародної економічної діяльності.

2. Валютний курс.

3.Платіжний баланс та його складові.

4. Зовнішньоекономічна політика.

Програмна анотація

Механізм зовнішньоекономічної політики. Інструменти зовнішньоторговельної політики. Іноземне інвестування. Порівняльна та абсолютна перевага.

Платіжний баланс. Типові компонента платіжного балансу. Класифікація статей платіжного балансу та їх взаємозв'язок. Платіжний баланс України. Валютний курс. Реальний і номінальний валютні курси. Вплив інфляції на номінальний валютний курс. Види валютних курсів. Попит та пропозиція валюти. Міжнародні системи валютних курсів: Бреттон-Вудська і Ямайська. Зв'язок валютного курсу з платіжним балансом. Розрахунок ВВП у відкритій економіці.

Міжнародний потік товарів та капіталів. Вплив зовнішньої торгівлі на ВВП. Вплив чистого експорту на ВВП. Вплив обмінного. курсу на чистий експорт. Мультиплікатор зовнішньої торгівлі. Гранична схильність до імпорту. Модель Мандела-Флемінга для відкритої економіки. Модель IS-LM.

Тестові завдання

1. До форм міжнародних економічних відносин належать:

а) зовнішня торгівля

б) рух капіталів

в) міграція робочої сили

г) міжнародні валютні відносини

д) усі відповіді правильні

2. Політика протекціонізму не передбачає:

а) державного регулювання

б) використання тарифних інструментів

в) використання нетарифних інструментів

г) використання принципу порівняльних переваг

д) усі відповіді правильні

3. Валютна інтервенція – це:

а) продаж (купівля) державних цінних паперів

б) продаж валютної виручки

в) продаж (купівля) депозитів в іноземній валюті

г) валютний контроль

д) немає правильної відповіді

4. У довгостроковому періоді валютний курс визначається попитом і пропозицією валюти:

а) так б) ні

5. Міжнародні економічні відносини – це:

а) система зв'язків спрямованих на розширення Європейського Союзу

б) система економічних зв'язків щодо виробництва, розподілу, обміну і

споживання, що вийшли з за межі національних кордонів

в) особлива сфера економіки в середині країни

г) спеціалізація виробництва окремих країн

д) правильна відповідь відсутня

6. Міжнародний поділ праці являє собою:

а) основу міжнародного обміну

б) спеціалізацію окремих країн на виробництві певного продукту

в) основу світової економіки

г) першопричина виникнення світової торгівлі

д) всі відповіді правильні

7. Валютні інтервенції на валютному ринку може здійснювати:

а) комерційні банки

б) валютна біржа

в) промислові підприємства

г) центральний (національний) банк, що відповідає за валютну політику

д) страхові компанії

8. Конвертованість валюти — це:

а) ціна валюти однієї країни

б) здатність валюти даної країни вільно обмінюватись на валюти інших країн за діючим курсом

в) наявність валюти в іноземних банках

г) наявність іноземної валюти в банках країн

д) всі відповіді правильні

9. До суб'єктів міжнародних економічних відносин на мікрорівні відносять:

а) регіони

б) уряди окремих держав

в) підприємства

г) міжнародні організації

д) немає правильної відповіді

10. Співвідношення між сумою грошових надходжень, отриманих країною з-за кордону і сумою платежів за кордон протягом певного періоду (рік, квартал, місяць) – це:

а) платіжний баланс країни б) імпорт

в) експорт г) мито

д) квота

11. До прямих іноземних інвестицій відносять інвестиції, які:

а) дають змогу забезпечувати контроль над підприємством і прямо визначати головні засади виробничо-господарської діяльності підприємства

б) вкладаються у підприємство без посередників

в) становлять не менше 100 000 USD

г) вкладаються з промислово розвинених країн в економіку країн, що розвиваються

д) становлять не менше 27,5% статутного капіталу підприємства, в яке інвестуються кошти

12. Яку зовнішньоторговельну політику держави називають політикою протекціонізму:

а) невтручання у зовнішню торгівлю

б) спрямовану на усунення перешкод на шляху торговельних потоків

в) мінімального державного втручання у зовнішню торгівлю

г) захисту внутрішнього ринку від іноземної конкуренції із застосуванням митних і немитних інструментів

д) спрямовану на розвиток експортних та імпортозаміщувальних виробництв

13. Формою міжнародних економічних відносин є:

а) міжнародна торгівля товарами та послугами

б) міжнародна міграція робочої сили

в) міжнародний трансферт технологій

г) міжнародні потоки капіталу

д) всі відповіді правильні

14. Яку зовнішньоторговельну політику називають політикою вільної торгівлі (фритредерством):

а) спрямовану на захист національного виробника від іноземної конкуренції

б) мінімального державного втручання у зовнішню торгівлю

в) спрямовану на розвиток експортних та імпортозаміщувальних виробництв

г) спрямовану на усунення перешкод на шляху торговельних потоків

д) немає правильної відповіді

15. Зростання експорту товарів і послуг країни:

а) сприяє зростанню курсу національної валюти країни

б) сприяє зниженню курсу

в) не впливає на курс

г) має невизначений вплив

д) немає правильної відповіді

16. Котирування – це

а) податок

б) офіційно встановлений центральним банком ринковий курс (ціна) національної валюти щодо відповідних іноземних валют на день проведення операцій політичні

в) ціна валюти на біржі

г) соціальні наслідки інтеграції

д) немає правильної відповіді

17. Географічна (регіональна) структура зовнішньої торгівлі країни характеризує:

а) співвідношення між експортними та імпортними товарними позиціями

б) частки окремих груп товарів в загальному обсязі зовнішньої торгівлі країни

в) співвідношення між імпортними та експортними товарними позиціями

г) частки окремих держав та регіонів в загальному обсязі зовнішньої торгівлі країни

д) співвідношення між товарами та напівфабрикатами в зовнішній торгівлі країни

18. Світовий ринок остаточно сформувався:

а) в кінці XV – на початку XVI ст.

б) в XX ст.

в) в кінці XIX – на початку XX ст., коли виникла велика фабрично-заводська індустрія і світовий ринок збуту

г) після відкриття Колумбом Америки

д) після другої світової війни

19. Політика вільної торгівлі базується на принципі нетарифного регулювання:

а) так б) ні

20. Прямі і портфельні інвестиції – це грошова форма вивозу капіталу:

а) так б) ні

Задачі

1. Подається список зовнішньоекономічних операцій між країною А і іншими країнами:

Купівля резидентами країни А цінних паперів іноземних фірм – 50 млн.дол.

Імпорт товарів і послуг в країну А – 100 млн. дол.

Експорт товарів і послуг з країни А – 120 млн. дол.

Грошові перекази з інших країн в країну А – 30 млн. дол.

Продаж цінних паперів фірм країни А іноземцям – 60 млн. дол.

Імпорт золота в країну А – 60 млн. дол

Скласти платіжний баланс країни А.

2. Уряд країни приймає рішення про введення тарифу на імпорт цукру в розмірі 0,02 дол. за 1 кг цукру. Світова ціна на цукор дорівнює 0,1 дол. за 1 кг. Обсяг внутрішнього виробництва цукру при вільній торгівлі складає 6 млрд. кг у рік, а при наявності тарифу на імпорт – 8 млрд. кг у рік. Обсяг внутрішнього споживання цукру при вільній торгівлі складає 22 млрд. кг у рік, а при тарифі на імпорт – 20 млрд. кг у рік. Обсяг імпорту цукру в дану країну при вільній торгівлі складає 16 млрд. кг у рік, а при наявності тарифу на імпорт – 12 млрд. кг у рік.

3. Яка з трьох закордонних фірм-імпортерів прохолодних напоїв у дану країну може бути звинувачена в демпінгу на її внутрішній ринок?

	Фірма 1	Фірма 2	Фірма 3
Середні витрати виробництва в розрахунку на одиницю продукції (в дол.)	10	10	10
Ціна напоїв на внутрішніх ринках фірм-імпортерів(в дол.)	10	12	9
Експортна ціна напоїв(в дол.)	11	11	10,5
Ціна напоїв, вироблених імпортозамінними фірмами в даній країні(в дол.)	12	13	11

4. У таблиці представлені дані про попит і пропозицію холодильників в Україні і Білорусі.

а) При відсутності зовнішньої торгівлі, які рівноважні ціни й кількості на ринках холодильників в обох країнах?

б) При наявності зовнішньої торгівлі, яка ціна рівноваги встановиться на світовому ринку холодильників?

в) Яка з країн буде експортувати холодильники і скільки?

Таблиця

Ціна холодильників (за 1 шт. дол.)	Розмір попиту в Україні (в тис. шт)	Розмір пропозиції в Україні (в тис. шт)	Розмір попиту у Білорусі (в тис. шт)	Розмір пропозиції у Білорусі (в тис. шт)
10	110	0	80	30
20	90	20	50	50
30	70	40	35	65
40	60	60	20	80
50	50	80	5	95
60	40	95	0	105
70	30	105	0	110
80	20	110	0	115

5. В країні реальний ВВП становить 1200 млрд євро, споживчі витрати 710 млрд євро, валові внутрішні інвестиції 190 млрд євро, податки 230 млрд євро, бюджетне сальдо - 20 млрд євро (1,67% ВВП). Визначити, чому дорівнює чистий експорт за умов ринкової рівноваги.

6. У базовому році вартість споживчого кошика в Україні становила 1500 грн, а в США 355 дол. В аналізованому році темпи інфляції в Україні становили 28%, а в США 4,2%. Визначити, курс гривні у формі прямого котирування згідно з паритетом купівельної спроможності.

7. Економіка країни характеризується такими показниками (млн. євро): експорт - 62, імпорт - 52, споживчі витрати – 96, інвестиції – 58, державні витрати – 10. Якщо імпорт збільшиться на 5%, а експорт на 12%, то чому дорівнюватиме ВНП?

Змістовий модуль 2. Основи мікроекономіки

ТЕМА 9. ПРЕДМЕТ МІКРОЕКОНОМІКИ. ОСНОВИ САМОРЕГУЛЮВАННЯ РИНКОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Мета: оволодіти знаннями щодо поведінки мікроекономічних суб'єктів, особливостей мікроекономічної моделі ринкової рівноваги, специфіки еластичності попиту та пропозиції

Питання для обговорення

1. Предмет мікроекономічного дослідження. Об'єкти мікроекономіки. Мікроекономічні суб'єкти та їх поведінка.
2. Обмеженість ресурсів та альтернативна вартість. Крива виробничих можливостей. Вибір. Методологія мікроекономіки.
3. Попит і пропозиція: сутність, закони та фактори.
4. Ринкова рівновага, її зміни та відхилення.
5. Еластичність попиту і пропозиції.

Програмна анотація

Предмет мікроекономічного дослідження. Об'єкти мікроекономіки. Суб'єкти мікроекономіки. Обмеженість ресурсів та альтернативна вартість. Крива виробничих можливостей. Вибір. Методологія мікроекономіки.

Попит і закон попиту. Нецінові фактори зміни попиту. Пропозиція і закон пропозиції. Нецінові фактори зміни пропозиції. Взаємодія попиту і пропозиції. Дефіцит і надлишок. Ринкова рівновага. Поняття про надлишок споживача і надлишок виробника.

Цінова еластичність попиту. Еластичність попиту за доходом і перехресна еластичність. Фактори впливу на еластичність попиту. Цінова еластичність пропозиції. Фактори впливу на цінову еластичність пропозиції. Державне регулювання ціноутворення: встановлення мінімальної та максимальної ціни.

Тестові завдання

1. Мікроекономіка досліджує:

а) поведінку окремих економічних суб'єктів, котрі приймають рішення в умовах обмеженості ресурсів;

б) поведінку виробників, котрі приймають рішення щодо виробництва в умовах обмеженості ресурсів;

в) поведінку споживачів, котрі приймають рішення щодо покупок в умовах обмеженості доходу;

г) прийняття державою рішень щодо ;виробництва благ в умовах обмеженості ресурсів;

д) поведінку економіки в цілому.

2. Основна економічна суперечність, що вивчається мікроекономікою, зумовлена:

а) посиленим втручанням держави в економіку та процесом глобалізації;

б) погіршенням екологічної ситуації та існуванням монополій;

в) наявністю практично в усіх країнах світу інфляції та безробіття;

г) безмежністю потреб та обмеженістю ресурсів, необхідних для їх задоволення;

д) ідеальним типом економіки.

3. Як зміниться вигляд кривої виробничих можливостей, якщо у виробництві товару Х і товару У відбудеться підвищення ефективності використання ресурсів:

а) крива зсунеться вліво;

б) крива зсунеться вправо;

в) крива стане крутішою;

г) крива стане вологішою;

д) вигляд кривої не зміниться.

4. Юрист під час навчання у юридичній школі працював як друкар. Нині як юрист-новачок він отримує 60 000 дол. на рік та повинен найняти друкаря за 15 000 дол. на рік. Він з'ясовує, що може друкувати швидше за будь-якого друкаря, якого може найняти. Чи варто юристу самому друкувати для себе? Чому? Оберіть правильну відповідь:

а) так, тому що йому слід робити те, що він робить найбільш ефективно, а це – друкування;

б) ні, тому що він втратив би інвестиції, які вклав у те, щоб стати юристом;

в) так, тому що це буде коштувати йому дешевше, ніж найняти когось іншого;

г) ні, тому що альтернативна вартість години друкування – це втрата години праці юриста;

д) не має правильної відповіді.

5. Закон попиту описує:

а) обернено-пропорційну залежність між ціною та обсягом попиту;

б) пряму залежність між ціною та обсягом попиту;

в) обернену залежність між ціною та обсягом попиту;

г) пряму пропорційну залежність між ціною та обсягом попиту;

д) абсолютну автономію ціни та обсягу попиту.

6. Пряма залежність між обсягом і ціною на товар, що існує вздовж кривої пропозиції, показує, що:

а) збільшення обсягу пропозиції має наслідком зменшення ціни на ресурси;

б) фірми можуть встановити вищу ціну, якщо продають більше товару;

в) зростання ціни стимулює фірми виробляти більше товару і пропонувати для продажу;

г) покупці пропонуватимуть завжди низькі ціни за невеликі кількості товару;

д) покупці пропонуватимуть завжди високі ціни за великі кількості товару.

7. Встановлення державою ціни на рівні, вищому за рівноважний, викликає:

а) появу стійкого надлишку товару;

б) появу дефіциту товару;

в) зменшення пропонування;
г) одночасне і однакове збільшення попиту і пропонування;
д) збільшення попиту.

8. Стійка ринкова рівновага поділяється на:

а) локальна і глобальна;
б) перехресна і одинична;
в) еластична і нееластична;
г) абсолютна і відносна;
д) нормуюча і стимулююча.

9. Які з перелічених товарів мають найбільш нееластичний попит:

а) телевізори;
б) життєво необхідні ліки;
в) автомобілі;
г) подорожі під час відпустки;
д) картопля.

10. Припустимо, що ринкова ціна на товар знижується. Якщо процентна зміна обсягу менша за процентну зміну ціни, тоді пропозиція:

а) абсолютно еластична;
б) еластична;
в) нееластична;
г) має одиничну еластичність;
д) абсолютно нееластична.

Задачі

1. Виробничу можливість випуску військової та цивільної продукції подано в таблиці.

Види продукції	Виробничі альтернативи				
	А	Б	В	Г	Д
Автомобілі, млн. шт.	0	2	4	6	8
Військові літаки, тис. шт.	30	27	21	12	0

а) Зобразіть криву виробничих можливостей. Що показують точки (А, Б, В, Г, Д) на кривій?

б) Позначте точку Е за межами кривої і поясніть, що вона відображає. Яким чином економіка може досягти рівня точці Е?

в) Якщо економіка перебуває у точці В, то якою буде альтернативна вартість виробництва однієї додаткової одиниці автомобілів і додаткової одиниці військових літаків? Поясніть, як ця крива відображає закон зростання альтернативної вартості.

г) Відобразіть на малюнку нові криві виробничих можливостей, якщо: удосконалюються технології виробництва військових літаків; удосконалюється виробництво автомобілів; науково-технічний прогрес впливає на обидва виробництва.

2. Відмовляючись від роботи столяра з зарплатою 12000 грн. за рік або роботи референта з зарплатою 10000грн. за рік, Іван поступив у навчальний заклад з річною платою за навчання 6000 грн. Якою є альтернативна вартість його рішення у першому році його навчання, якщо він у вільний час працює в магазині з оплатою 4000грн. за рік.

3. Подорож із Одеси до Рівного триває 8 годин поїздом і 3 години літаком (з врахуванням часу поїздки до аеропорту). Вартість подорожі поїздом 100 грн., літаком – 250 грн. У подорож відправляються троє: Абрамов, Борисов, Венгеров. Годинна ставка оплати праці Абрамова – 20 грн., Борисова – 30, Венгерова – 50. Яким видом транспорту поїде кожен з них?

4. Програміст Петрова заробляє 10 грн./год. Її мати на пенсії. В магазині за яблуками по 8 грн/кг необхідно стояти в черзі годину, за яблуками по 12 грн/кг – черги немає. При якому обсязі покупок придбання більш дешевого м'яса вигідно програмісту Петровій? Її матері?

5. Попит і пропозиція товару характеризується рівняннями:

$$Q_D = 600 - 25 * P$$

$Q_S = 100 + 100 * P$

Розрахуйте ціну рівноваги(P) та рівноважний обсяг товару(Q) на ринку. Держава встановлює податок з кожної одиниці товару в розмірі 2,5 грн. Розрахуйте втрати виробників і покупців товару.

6. Ситуація на ринку характеризується такими умовами: при ціні 10 грн. споживачі в змозі купити 40 тис. шт., а продавці продати 10 тис.шт.; при ціні 20 грн. – відповідно 30 і 20 тис.шт.; при ціні 30 грн. – 20 і 30 тис. шт., при ціні 40 грн. – 10 і 40 тис. шт. Знайдіть функції попиту і пропозиції та покажіть їх на малюнку.

7. Попит на товар характеризується формулою: $Q_D = 10 - P$, пропозиція: $Q_S = 4 * P - 5$. Якими будуть абсолютні зміни ціни рівноваги, якщо попит збільшиться на 10%, а пропозиція – на 20 % для кожного рівня цін?

8. Функція попиту на газ має вигляд: $Q_D^г = 3,75 * P_н - 5 * P_г$, функція пропозиції: $Q_S^г = 14 + 2 * P_г + 0,25 * P_Н$, де $P_г$, $P_н$ – відповідно ціна газу і нафти.

Визначити:

а) при яких цінах на енергоносії обсяги попиту і пропозиції становлять 20 одиниць?

б) на скільки відсотків зміниться обсяг реалізації газу при збільшенні ціни на 25%?

9. На ринку даного товару функція попиту описується рівнянням: $Q_D = 6 - P$, а функція пропозиції: $Q_S = -3 + 2 P$.

Визначіть:

1) Рівноважну ціну і рівноважну кількість даного товару.

2) Якщо ціна на даний товар становитиме 2 грн, що утвориться на ринку: надлишок чи дефіцит товару? У якому розмірі?

3) Яка буде ситуація на ринку, коли ціна підвищиться до 4 грн?

Усе зобразіть графічно.

10. Функція попиту споживачів на яблука представлена рівнянням: $Q_d = 13 - 2P$, а функція пропозиції яблук $Q_S = -5 + 4P$. Q_d, Q_S – обсяг попиту і пропозиції яблук, тис. т на місяць; P – ціна 1 кг яблук у гр.

Визначити:

а) рівноважну ціну;

б) рівноважний обсяг попиту та пропозиції у натуральному та грошовому виразі.

Усі розрахунки зробити графічно та арифметично.

11. Обчисліть коефіцієнт еластичності попиту за ціною, якщо ціна на товар підвищилась з 1,5 грн до 2 грн, а величина попиту зменшилась з 1000 до 900 одиниць.

12. В таблиці наведені показники про різні товари. Визначити еластичності попиту і коефіцієнти еластичності попиту.

P_0, P_1 – стара і нова ціна;

Q_0, Q_1 – старі і нові обсяги попиту;

B_0, B_1 – старі і нові доходи споживачів.

показники	**товар А**	**товар С**
P_0	10 грн	-
Q_0	15 млн шт.	16 шт.
P_1	16 грн	-
Q_1	10 млн шт.	40 шт.
B_0	-	2 тис грн.
B_1	-	4 тис грн.

13. В таблиці наведені показники про різні товари. Визначити еластичності попиту і коефіцієнти еластичності попиту.

P_0, P_1 – стара і нова ціна;

Q_0, Q_1 – старі і нові обсяги попиту;

показники	**товар F**	**товари X, У**
P_0	400 грн	25 грн за 1шт. товару X
Q_0	600 млн шт.	160 шт. товару У
P_1	16 грн	35 грн за 1шт. товару X
Q_1	1800 млн шт.	160 шт. товару У

ТЕМА 10. ОСНОВИ ТЕОРІЇ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

Мета: вивчити базові засади теорії поведінки споживача

Питання для обговорення

1. Корисність та її види.
2. Крива байдужості, гранична норма заміщення.
3. Бюджетна лінія та вибір споживача.

Програмна анотація

Поняття корисності. Суб'єктивність корисності. Особливості кардиналістського підходу до аналізу корисності. Поняття загальної і граничної

корисності. Закони Госсена. Особливості ординалістського підходу до аналізу корисності. Крива байдужості та Карта кривих байдужості. Гранична норма заміщення. Бюджетна лінія та раціональний вибір споживача.

Тестові завдання

1. Яке з поданих тверджень найкраще відображає закон спадної граничної корисності:

а) чим більше деякого блага споживає людина, тим меншу корисність від споживання вона отримує;

б) чим менше деякого блага споживає людина, тим меншу додаткову корисність вона одержує в результаті споживання додаткової одиниці цього блага;

в) чим менше деякого блага споживає людина, тим меншу корисність від споживання вона отримує;

г) чим більше деякого блага споживає людина, тим меншу додаткову корисність вона одержує в результаті споживання додаткової одиниці цього блага;

д) не має правильної відповіді.

2. Задоволення від блага в даний час – це корисність:

а) тактична;

б) стратегічна;

в) гранична;

г) повна;

д) непряма.

3. Які два наукові підходи використовують щодо аналізу корисності:

а) класичний і кейнсіанський;

б) марксистський і неокласичний;

в) інституціоналізм і неолібералізм;

г) кардиналістський і марксистський;

д) кардиналістський і ординалістський.

4. Теорія поведінки споживача передбачає, що споживач намагається максимізувати:

а) граничну корисність;

б) середню корисність;

в) загальну корисність;

г) суму загальної та граничної корисностей;

д) різницю загальної та граничної корисностей.

5. Яке з наведених тверджень є правильним:

а) криві байдужості для взаємодоповнюваних благ – це лінії, паралельні до однієї з координатних осей;

б) криві байдужості для товарів-абсолютних замінників мають вигляд прямих кутів;

в) криві байдужості для пари «корисне благо-нейтральне благо» є висхідними;

г) криві байдужості для пари «антиблаго-благо» - це лінії, паралельні до однієї з координатних осей;

д) усі попередні твердження хибні.

6. Для якої пари товарів криві байдужості найбільше нагадуватимуть прямі лінії:

а) бензин та автомобілі;

б) піца та пиво;

в) пиво «Оболонь» та пиво «Львівське»;

г) правий та лівий жіночі чобітки;

д) зубна щітка та зубна паста.

7. Карта байдужості – це:

а) сукупність кривих, кожна з яких представляє різний рівень доходу споживача;

б) сукупність кривих байдужості, кожна з яких представляє деякий інший рівень корисності;

в) сукупність кривих однакового рівня доходу споживача, кожна з яких представляє деякий інший рівень доходу;

г) сукупність кривих загальної та граничної корисності;

д) сукупність кривих середньої та граничної корисності;

8. Зміна доходу споживача графічно відобразиться:

а) переміщенням бюджетної прямої паралельно вправо;

б) переміщенням бюджетної прямої паралельно вліво;

в) зменшенням нахилу бюджетної прямої;

г) збільшенням нахилу бюджетної прямої;

д) правильні відповіді 1 і 2.

9. Якщо споживач обирає комбінацію товарів, відображену точкою, що лежить на частині площини, обмеженій бюджетною прямою та осями координат, то він:

а) максимізує граничну корисність;

б) не повністю витрачає свій грошовий дохід;

в) максимізує загальну корисність;

г) прагне купити більше товарів, ніж це дає змогу зробити його бюджет;

д) усі попередні відповіді хибні.

10. У стані рівноваги споживача:

а) споживач одержує однакову корисність від споживання обидвох благ;

б) споживач витрачає однакову кількість грошей на кожне з благ;

в) виконується рівність MUx = MUy;

г) справедлива рівність MUx/MUy =Px/Py;

д) усі попередні відповіді правильні.

Задачі

1. Дохід споживача становить 400 грн., який він витрачає на 2 товари X і У. Ціна товару X – 20 грн., товару У – 15 грн. Функція корисності: TU = X * У. Скільки одиниць товарів X і У купує раціональний споживач?

2. Споживач витрачає 20 грн. в день на апельсини та яблука. Гранична корисність яблук MUя=20-3X, де X – кількість яблук, шт. Гранична корисність

апельсин MUa=40-5У, де У – кількість апельсин, шт. Ціна одного яблука 1 грн., ціна одного апельсина 5грн. Яку кількість яблук і апельсинів купує раціональний споживач.

3. Гранична корисність масла для француза характеризується функцією MUм= 40-5Qм, де Qм – кількість масла, кг. Гранична корисність хліба: MUх = 20-3Qх,де Qх – кількість батонів хліба, шт. Ціна одного кілограма масла 5 франків, ціна одного батона хліба – 1 франк. Загальний дохід споживача становить 20 франків на тиждень. Яку кількість масла і хліба купує раціональний француз?

4. Функція корисності споживача має вигляд:
TU = 4ХУ, де Х, У, - відповідно кількість товару А і В.

Бюджет споживача – 60 грн., ціна товару А – 10 грн., товару Б – 5 грн. Яка комбінація товарів буде оптимальною?

ТЕМА 11. МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ФІРМИ

Мета: вивчити базові засади теорії фірми, особливості визначення та інтерпретації витрат виробництва в коротко- і довгостроковому періоді, розрахунку доходу та прибутку фірми

Питання для обговорення

1. Економічна природа та теорія фірми (підприємства).
2. Витрати фірми, коротко – і довгостроковий період.
3. Дохід та прибуток фірми.
4. Капітал підприємства, його кругообіг та обіг.

Програмна анотація

Економічна природа та теорія фірми (підприємства).

Економічні витрати та їх класифікація. Короткостроковий та довгостроковий періоди. Витрати в короткостроковому періоді. Граничні витрати. Витрати в довгостроковому періоді. Ефект масштабу. Привило вибору масштабу виробничої діяльності. Ізокости.

Дохід та прибуток фірми.

Сутність капіталу, його матеріально-речовий зміст та соціально-економічна форма. Капітал як фактор виробництва. Структура капіталу та його обіг. Кругообіг капіталу. Промисловий капітал. Стадії кругообігу і функціональні форми промислового капіталу. Основний капітал. Фізичне та моральне зношення основного капіталу. Механізм відтворення основного капіталу. Амортизація. Норма амортизації. Амортизаційний фонд як одне з джерел відтворення основного капіталу. Обіговий капітал. Час і швидкість обігу. Фактори, що впливають на швидкість обігу. Оборотні засоби та їх структура. Показники ефективності використання основного та обігового капіталу. Рентабельність.

Тестові завдання

1. У яких теоріях економістів охарактеризовані різні аспекти економічної природи фірми:

а) технологічні теорії;

б) інституційні теорії;

в) економічна теорія організації;

г) теорії ігор;

д) всі відповіді правильні.

2. Взаємозв'язок між всіма можливими поєднаннями факторів виробництва та обсягом випуску продукції формалізується за допомогою:

а) кривої виробничих можливостей;

б) кривої пропозиції;

в) кривої сукупних витрат;

г) виробничої функції;

д) кривої граничних витрат.

3. Виробнича функція показує:

а) витрати, які забезпечують той чи інший обсяг випуску продукції;

б) найбільш вигідний для фірми обсяг випуску за даних цін ресурсів;

в) максимальну кількість продукту, яку може виробити фірма, використовуючи різні поєднання заданих вхідних ресурсів;

г) мінімальну кількість продукції, яку можна виготовити, використовуючи певну кількість ресурсів;

д) максимальну величину економічного прибутку за даний період.

4. У короткостроковому періоді:

а) виробничі потужності залишаються незмінними;

б) виробники можуть збільшити обсяг випуску тільки за рахунок більш інтенсивного використання наявних виробничих потужностей;

в) обсяги принаймні одного з ресурсів неможливо змінити;

г) число діючих фірм у галузі не змінюється;

д) усі відповіді правильні.

5. Довгостроковий період функціонування фірми – це:

а) найтриваліший цикл роботи фірми;

б) максимально можливий період функціонування фірми в даній галузі;

в) час, необхідний для зміни всіх залучених ресурсів;

г) часовий інтервал, протягом якого фірма може отримувати економічний прибуток;

д) часовий інтервал, протягом якого виробники можуть збільшити обсяг випуску тільки за рахунок більш інтенсивного використання наявних виробничих потужностей.

6. Фірма виробляє за рік 10 000 одиниць товару і продає їх за ціною 30 грн. Явні витрати фірми становлять 150 000 грн., а неявні витрати – 70 000 грн. Бухгалтерський прибуток фірми становитиме:

а) 300 000;

б) 150 000;

в) 80 000;

г) 230 000;

д) 30 000.

7. Яке з тверджень правильне:

а) явні витрати + неявні витрати = бухгалтерські витрати;

б) бухгалтерські витрати = економічні витрати + неявні витрати;

в) економічний прибуток – бухгалтерський прибуток = явні витрати;

г) бухгалтерський прибуток – неявні витрати = економічний прибуток;

д) економічний прибуток + бухгалтерський прибуток = явні витрати;

8. На величину змінних витрат фірми не вплине:

а) підвищення заробітної плати адміністративного персоналу;

б) зростання цін на сировину, яку використовує фірма;

в) підвищення тарифів на транспортні послуги;

г) зростання заробітної плати робітників;

д) підвищення тарифів на електроенергію.

9. Яка з цих кривих ніколи не зростає:

а) AVC;

б) MC;

в) AFC;

г) ATC;

д) TC.

10. Мінімальний ефективний розмір підприємства – це:

а) найменший обсяг виробництва, за якого крива довгострокових середніх загальних витрат досягає мінімуму;

б) найменший обсяг виробництва, за якого крива граничних витрат досягає мінімуму;

в) мінімальний розмір підприємства, за якого проявляється позитивний ефект масштабу;

г) мінімальний розмір підприємства, що дає змогу його власникам отримувати прибутки.

д) усі попередні відповіді хибні.

Задачі

1. Необхідно заповнити таблицю:

Праця (L)	Загальний продукт праці (TP_L)	Граничний продукт праці (MP_L)	Середній продукт праці (AP_L)
3			30
4		20	
5	130		
6	135		
7			20

2. Виробнича функція фірми має вигляд: Q(x,y) = 5x*y. Ціна одиниці ресурсу X-10грн., одиниці ресурсу У-20грн. Фірма має кошти в сумі 40 тис.грн. Визначте максимально можливий обсяг виробництва.

3. Необхідно заповнити таблицю.

Обсяг виробництва	Середні постійні витрати	Змінні витрати	Середні загальні витрати	Граничні витрати	Загальні витрати
0					100
10			20		
20	5				
30				11	390
40		420			
50	2		14		

4. Постійні витрати фірми – 100 тис.грн., а середні загальні витрати при обсязі виробництва 20 тис.шт. становлять – 12 грн./шт. Відомо, що при подальшому збільшенні виробництва граничні витрати змінюються таким чином:

Обсяг виробництва, тис.шт.	20	25	30	40
Граничні витрати, грн./шт.	-	9,1	11,5	16,2

Визначте середні загальні і середні змінні витрати при 40 тис. шт.

5. Підприємство має такі показники витрат:

Обсяг виробництва, тис. шт.	0	5	10	17,5	22,5	27,5	33,5
Загальні витрати, тис. грн.	20	30	35	40	45	55	70

а) визначте середні загальні, середні постійні, середні змінні та граничні витрати при кожному обсязі виробництва;

б) покажіть на двох малюнках:

1 – ий – крива загальних, змінних і постійних витрат;

2 – ий – криві середніх загальних, середніх постійних, середніх змінних і граничних витрат.

6. Припустимо, що функція загальних витрат виробника має вигляд:

$$TC = 300 + 3Q + 0{,}02Q^2,$$ де Q – обсяг продукції.

Якими є функції середніх загальних, середніх змінних і граничних витрат? Показати ці функції на графіку.

7. Функція загальних витрат має вигляд: $TC = 180000 + 30Q + 2Q^2$, де Q – обсяг виробництва. Якими є функції середніх загальних, середніх змінних і граничних витрат? Показати ці функції на графіку.

8. Необхідно заповнити таблицю.

Q	TC	FC	VC	AFC	AVC	ATC	MC
100		300				11	
200							7
300					6		

9. Функція загальних витрат фірми має вигляд: $TC(Q) = Q^2 + 5Q + 25$.

Визначте функції змінних, постійних витрат, середніх загальних, середніх змінних і граничних витрат.

10. Відомо, що постійні витрати фірми становлять 55. Функція граничних витрат має вигляд:

$MC = 22 – 8 \cdot Q + 3 \cdot Q^2 + 2 \cdot Q^3$.

Зобразити функцію загальних витрат фірми і обчислити її величину при обсязі 3 одиниці.

11. Авансований капітал фірми становить 400 тис грн., оборотний капітал – 200 тис. грн., час його обороту – 3 міс. Нормативний термін використання основного капіталу – 5 років. Визначте загальний оборот капіталу за рік і розмір амортизаційного фонду на початок третього року функціонування даної фірми.

12. Капітал підприємства – 120 тис. дол., у тому числі вартість робочої сили – 50 тис. дол., вартість сировини, матеріалів, палива і енергії – 20 тис. дол. Норма амортизації основного капіталу – 10%. Оборотний капітал обертається сім разів на рік. Визначте загальний річний оборот капіталу.

13. Вартість технологічного обладнання – 2 млн. 100 тис.грн, нормативний термін його експлуатації – сім років. Через три роки ціна аналогічного обладнання скоротилася на 25%. Визначте витрати підприємства і тип зношування обладнання.

14. Авансований капітал підприємства – 40 млн. грн., у тому числі витрати на сировину, матеріали, паливо та енергію – 8 млн. грн. Оборотний капітал обертається за рік п’ять разів. Визначте загальний оборот капіталу за рік і річну норму прибутку, якщо заробітна плата становить 10 млн. грн., норма доданої вартості 200%.

15. Капітал підприємства становить 60 млн. грн., у тому числі вартість робочої сили 5 млн. грн.. Вартість сировини, матеріалів, палива, енергії – 10 млн. грн. Термін служби обладнання п’ять років. Оборотний капітал обертається вісім разів на рік. Визначте загальний оборот капіталу за рік і час його обороту.

16. Фірма закупила сім верстатів за ціною 200 тис. грн кожний. Нормативний термін служби цього обладнання – п’ять років. Через три роки ціна аналогічних верстатів скоротиться до 140 тис. грн. Визначте тип зношування основного капіталу та втрати фірми що спостерігається в цьому випадку.

17. Купівельна ціна технологічного обладнання – 2,1 млн грн, термін його служби – сім років. Визначте величину зношування обладнання за рік, норму амортизації і розмір амортизаційного фонду на початок п’ятого року експлуатації обладнання.

18. Авансований капітал – 4000 гр. од., у тому числі оборотний капітал, що обертається тричі на рік,- 1500 гр. од. Термін окупності основного капіталу шість років. Визначте загальний оборот капіталу за рік і швидкість його обороту.

19. Технологічна лінія вартістю 1,5млн грн повністю зношується протягом десяти років. Через п’ять років після початку експлуатації лінії вартість аналогічного обладнання скоротилась на 30%. Обчисліть втрати підприємства та їх питому вагу в авансованому капіталі.

ТЕМА 12. ФІРМА В ІДЕАЛЬНИХ РИНКОВИХ СТРУКТУРАХ: ЧИСТА КОНКУРЕНЦІЯ І ЧИСТА МОНОПОЛІЯ

Мета: вивчити базові засади функціонування фірми за умов ідеальних ринкових структур (чиста монополія, чиста конкуренція)

Питання для обговорення

1. Короткостроковий період на ринку чистої конкуренції.
2. Довгостроковий період на ринку чистої конкуренції. Ефективність ринку.
3. Поведінка фірми в чистій монополії.
4. Способи збільшення прибутку чистої монополії. Ефективність ринку.

Програмна анотація

Ринкова структура. Характеристика ринку чистої конкуренції та поведінка підприємства в короткостроковому періоді. Типи підприємств та крива пропозиції в короткостроковому періоді. Максимізація прибутку підприємства в довгостроковому періоді. Крива пропозиції в довгостроковому періоді. Чиста конкуренція та ефективність.

Чиста монополія: види і характеристика. Бар'єри на шляху до вступу в галузь. Види монополії. Визначення ціни та обсягу виробництва в умовах чистої монополії. Монопольна влада.. Індекс Лернера. Цінова дискримінація за умов чистої монополії (першого,другого та третього ступеня). Державне регулювання цін природних монополістів. Суспільнооптимальна ціна. Економічні наслідки монополізму: аргументи «за» і «проти» існування монополії.

Тестові завдання

1. За якої ситуації у короткостроковому періоді фірма на ринку чистої конкуренції буде максимізувати свій прибуток?

а) P(MR) ≥ AVC
б) P(MR) < AVC
в) P(MR) = MC
г) TC = MC
д) TR = TC

2. За якої ситуації у короткостроковому періоді фірма на ринку чистої конкуренції буде мінімізувати свої збитки?

а) P(MR) ≥ AVC
б) P(MR) < AVC
в) P(MR) = MC
г) TC = MC
д) TR = TC

3. За яких умов підприємству у короткостроковому періоді на ринку чистої конкуренції буде вигідніше згорнути виробництво продукції?

а) P(MR) ≥ AVC
б) P(MR) < AVC
в) P(MR) = MC
г) TC = MC
д) TR = TC

4. Яка ознака не є характерною для функціонування ринку чистої конкуренції?

а) не існує бар'єрів на шляху створення нових підприємств і тому вони вільно входять та виходять із галузі

б) підприємства повністю проінформовані про ринок, купують ресурси приблизно за однаковими цінами і тому їх середні витрати не відрізняються

в) частка кожного підприємства є відносно невеликою і тому воно не має можливості впливати на формування ринкової ціни

г) в галузі функціонує одна велика фірма, що виробляє унікальну продукцію, яка не має близьких замінників

д) в галузі функціонує велика кількість відносно невеликих виробників, які виробляють однорідний, стандартизований товар

5. Який аспект є недоліком ринку чистої конкуренції:

а) не існує бар'єрів на шляху створення нових підприємств і тому вони вільно входять та виходять із галузі

б) підприємства повністю проінформовані про ринок, купують ресурси приблизно за однаковими цінами і тому їх середні витрати не відрізняються

в) частка кожного підприємства є відносно невеликою і тому воно не має можливості впливати на формування ринкової ціни

г) в галузі функціонує велика кількість відносно невеликих виробників, які виробляють однорідний, стандартизований товар

д) функціонування невеликих підприємств не дозволяє концентрувати фінансові ресурси для проведення наукових досліджень

6. Виникнення монополії є наслідком:

а) існуванням бар'єрів для входження в галузь

б) недостатнього державного регулювання галузі

в) недостатньою зацікавленістю потенційних конкурентів

г) рівномірного розподілу ресурсів

д) усі попередні твердження правильні

7. Має захист від конкуренції у вигляді юридичних обмежень (патенти і ліцензії):

а) природна монополія

б) відкрита монополія

в) закрита (адміністративна) монополія

г) монопсонія

д) штучна монополія

8. Чиста монополія – це ринкова структура, якій не притаманні такі ознаки:

а) вільний вхід і вихід з галузі підприємств

б) в галузі функціонує одна велика фірма

в) існують бар'єри на шляху створення нових фірм

г) фірма виробляє унікальну продукцію, яка не має близьких замінників

д) відсутність конкурентів дозволяє фірмі формувати ринкову ціну

9. Встановлення монополістом різної ціни для різних партій блага – це:

а) I ступінь цінової дискримінації

б) II ступінь цінової дискримінації

в) III ступінь цінової дискримінації

г) IV ступінь цінової дискримінації

д) V ступінь цінової дискримінації

10. Розрізняють види цінової дискримінації:

а) за часом

б) за соціальним статусом споживача

в) за обсягом споживання блага

г) за доходом споживача

д) усі відповіді правильні

Задачі

1. Загальні витрати конкурентного підприємства характеризуються функцією: $TC = 100 + 2 * Q + Q^2$, де Q – обсяг виробництва,

а) знайдіть функцію середніх загальних і середніх змінних і граничних витрат;

б) якщо ціна товару дорівнює 25 грн., то який обсяг продукції буде виробляти підприємство в короткостроковому періоді? Дати відповідь, якщо – 20 грн.

2. Середні змінні витрати підприємства, що функціонує в умовах досконалої конкуренції описуються рівнянням: AVC= 10+Q/2. Постійні витрати становлять 3000грн., а ринкова ціна – 100грн. Яким буде максимальний прибуток підприємства у короткостроковому періоді.

3. Загальні витрати конкурентної фірми, характеризуються функцією: $TC = 5 \cdot Q^2 + 2 \cdot Q$. Ринкова ціна становить 12 грн. Чи буде отримувати фірма економічний прибуток в короткостроковому періоді?

4. Фірма функціонує за умов досконалої конкуренції. Функція її загальних витрат має вигляд: $TC = 0{,}2 \cdot Q^2 + 20 \cdot Q + 10$.

Який обсяг продукції вироблятиме фірма, якщо ціна товару становить 60 грн.? Якою повинна бути ціна, для того, щоб фірма згорнула виробництво продукції в короткостроковому періоді?

5. В галузі функціонує 20 фірм, які мають однакові функції витрат:

$TC = 3 \cdot q_i^3 - 2 \cdot q_i^2 + q_i$, де q_i – тис. шт., TC – тис. грн.

Визначте ринкову ціну і галузевий обсяг продукції, при яких ринок буде у стані довгострокової рівноваги.

6. Галузевий попит описується рівнянням: $Q = 2500 - 10 \cdot P$.

Функція загальних витрат кожної фірми має вигляд: $TC_i = 16 + 10 \cdot q_i + q_i^2$.

Визначте кількість фірм в галузі.

7. Довгострокова функція будь-якої фірми на ринку досконалої конкуренції має вигляд: $TC = q_i^3 - 4 \cdot q_i^2 + 8 \cdot q_i$.

Галузева функція попиту: $Q = 2000 - 100 \cdot P$.

Визначте рівноважну ціну, галузевий випуск і кількість фірм на ринку в довгостроковому періоді.

8. Функція загальних витрат конкурентної фірми має вигляд:

$TC = Q^2 + 4 \cdot Q + 16$.

Визначте ринкову ціну, при якій фірма отримує нормальний прибуток в довгостроковому періоді.

9. Підприємство функціонує в умовах досконалої конкуренції. Постійні витрати його становлять 50000грн.

Обсяг реалізації, тис. шт.	1	2	3	4	5	6	7	8
Змінні витрати, тис. грн.	75	138	180	230	305	390	500	625

Ринкова ціна – 100 грн.

а) визначте обсяг виробництва, що максимізує прибуток підприємству;

б) якою є найменша ціна реалізації для підприємства:

- в короткостроковому періоді
- в довгостроковому періоді?

10. Фірма функціонує на ринку досконалої конкуренції за технологією, яка характеризується функцією:

$$Q = 2\sqrt{K} \times L$$

де K, L - відповідно обсяг капіталу і праці.

Ціна продукції, що реалізується – 1,5 грн., ставка зарплати – 4 грн., ціна капіталу – 0,2 грн.

Визначте обсяг продукції і прибуток фірми при використанні 64 одиниць капіталу в коротко- і довгостроковому періоді.

11. Фірма функціонує на ринку досконалої конкуренції за технологією, яка характеризується функцією:

$$Q = 2\sqrt{K} \times L$$

де K, L - обсяг капіталу і праці.

Ціна продукції, що реалізується – 1,5 грн., ставка зарплати – 4 грн., ціна капіталу – 0,2 грн.

Визначте обсяг продукції і прибуток фірми при використанні 100 одиниць капіталу в коротко- і довгостроковому періоді.

12. Функція загальних витрат фірми-монополіста має вигляд: $TC = 0,5 \cdot Q^2 + 2 \cdot Q$.

Функція попиту на її продукцію: $P = 10 - 0,5 \cdot Q$.

Визначте ціну, при якій прибуток фірми буде максимальним та рівень її монопольної влади.

13. Нехай функція загальних витрат фірми-монополіста має вигляд: $TC = Q^2 + 20$. Функція попиту на її товар: $Q_D = 30 - 2 \cdot P$.

Визначте обсяг виробництва, ціну, загальний дохід, економічний прибуток та рівень монопольної влади фірми.

14. Підприємство є чистим монополістом. Функція його загальних витрат має вигляд: $TC = 2 \cdot Q + 10$.

Визначте рівень ціни, при якому прибуток підприємства буде максимальним, якщо цінова еластичність ринкового попиту становить (-6).

15. Функція загальних витрат фірми-монополіста має вигляд:

$TC = Q^2 + 2 \cdot Q$. Функція ринкового попиту: $P = 20 - Q$. Держава запроваджує товарний податок (на кожну одиницю товару) в розмірі 2 грн.

Визначте податкові надходження до бюджету, обсяг продукції і ціну, що максимізують прибуток монополіста.

16. Фірма-монополіст проводить політику цінової дискримінації, реалізуючи продукцію двом групам споживачів за різними цінами. Функції попиту споживачів на продукцію фірми мають вигляд:

$Q_1 = 120 - P_1$; $Q_2 = 90 - 2 \cdot P_2$. Граничні витрати фірми не змінюються і становлять 3.

Визначте ціну, яку встановлює монополіст на кожному сегменті ринку.

17. Фірма-монополіст реалізує продукцію на двох ринках, попит яких характеризується функціями:

$Q_1 = 60 - 0{,}5 \cdot P_1$; $Q_2 = 80 - P_2$. Граничні витрати фірми не змінюються і дорівнюють 50.

Визначте обсяг продукції, ціну, рівень монопольної влади, якщо фірма:

1) не дискримінує споживачів;
2) практикує цінову дискримінацію III ступеня.

18. Підприємство є чистим монополістом і проводить політику цінової дискримінації, поділяючи споживачів на дві групи: А і В. Цінова еластичність попиту для групи А – (-2), для групи В – (-4). Граничні витрати підприємства не змінюються. Якщо ціна для групи А становить 15 грн., то яку ціну встановлює підприємство на ринку В?

19. Наступна інформація характеризує діяльність фірми:

граничний дохід $MR = 1000 - 20\ Q$;

граничні витрати $MC = 100 + 10\ Q$.

Яку кількість продукції і за якою ціною реалізує фірма, якщо:

а) вона функціонує як чиста монополія;

б) вона функціонує як чистий конкурент.

ТЕМА 13. ПІДПРИЄМСТВО В РЕАЛЬНИХ РИНКОВИХ СТРУКТУРАХ: МОНОПОЛІСТИЧНА КОНКУРЕНЦІЯ ТА ОЛІГОПОЛІЯ

Мета: вивчити базові засади функціонування фірми за умов реальних ринкових структур (монополістична конкуренція, олігополія)

Питання для обговорення

1. Монополістична конкуренція та диференціація товару.
2. Характеристика ринку олігополії: ознаки, види та показники концентрації.
3. Основні моделі поведінки підприємства.
4. Антимонопольне регулювання діяльності підприємств.

Програмна анотація

Характеристика ринку монополістичної конкуренції. Виробництво диференційованої продукції. Нецінова конкуренція. Ціноутворення в короткостроковому і довгостроковому періоді. Наслідки монополістичної конкуренції. Роль реклами на ринку монополістичної конкуренції.

Олігополія: види і характеристика. Поведінка підприємств в умовах олігополії: «цінова» війна, модель Курно, модель Бертрана. Ринок олігополії з точки зору «теорії ігор»: «дилема ув'язненого». Ламана крива попиту. Картель

та таємна змова. Ціноутворення за принципом «витрати плюс». Антимонопольне регулювання діяльності підприємств.

Екстерналії та їх вплив на ефективність. Приватні і суспільні блага. Роль держави в ринковій економіці. Теорія суспільного вибору і поведінка уряду.

Тестові завдання

1. Галузь, що складається з 50 виробників диференційованої продукції, ринкова частка кожного з яких не перевищує 3%, належить до:

а) досконалої конкуренції

б) монополістичної конкуренції

в) олігополії

г) монополії

д) закритої монополії

2. До монополістичної конкуренції можна віднести ринок:

а) алюмінію

б) пшениці

в) нафти

г) губної помади

д) електроенергії

3. Монополістична конкуренція – це:

а) ринкова структура з єдиним продавцем певного товару (послуги) або виробничого ресурсу

б) ринкова структура, що передбачає панування декількох підприємств

в) ринкова структура, за якої багато продавців пропонують диференційований продукт, тобто товари, які є близькими, але не досконалими замінниками

г) ринкова структура з єдиним покупцем певного товару (послуги) або виробничого ресурсу

д) ринкова структура, за якої велика кількість фірм виробляє і продає однорідну продукцію

4. На ринку монополістичної конкуренції найбільш поширеним способом боротьби з конкурентами є:

а) таємна змова

б) зміна обсягів продукції з метою впливу на ринкову ціну

в) недобросовісна конкуренція

г) цінова конкуренція

д) нецінова конкуренція

5. Олігополія – це:

а) ринкова структура з єдиним продавцем певного товару (послуги) або виробничого ресурсу

б) ринкова структура, що передбачає панування декількох підприємств

в) ринкова структура, що передбачає продаж дещо диференційованих продуктів великою кількістю малих виробників, а також легке входження в ринок

г) ринкова структура з єдиним покупцем певного товару (послуги) або виробничого ресурсу

д) ринкова структура, за якої велика кількість фірм виробляє і продає однорідну продукцію

6. Галузь вважається монополізованою, якщо індекс Герфіндаля-Гіршмана:

а) більше 1800

б) менше 1800

в) 1800

г) 1

д) 0,5

7. Які моделі пояснюють поведінку учасників на ринку олігополії в невизначених ситуаціях?

а) «цінова війна»

б) модель Курно

в) «дилема ув'язненого»

г) «ламана крива попиту»

д) усі відповіді правильні

8. Які показники використовуються для оцінки рівня концентрації виробництва?

а) Індекс Пааше

б) коефіцієнт концентрації 4-х чи 8-ми великих фірм у загальному обсязі продукції

в) Індекс Герфіндаля-Гіршмана

г) Індекс Лернера

д) правильні відповіді б), в), г)

9. Що з наведеного нижче характеризує олігополію і суперечить умовам монополістичної конкуренції?

а) багато покупців

б) встановлюючи ціни, продавці не враховують реакцію конкурентів

в) фірма змушена враховувати дії своїх конкурентів

г) фірми максимізують свій прибуток

д) багато продавців

10. У якому році в Україні був прийнятий перший антимонопольний закон?

а) 1992 б) 2019 в) 1917 г) 2001 д) 1890

Задачі

1. Відомо, що середні витрати фірми, що функціонує на ринку монополістичної конкуренції характеризується функцією: $ATC = Q + 10$. Функція попиту на продукцію фірми має вигляд: $P = 150 - 3 \cdot Q$.

Визначте параметри рівноваги (ціну і обсяг реалізації) і зробіть висновок про період часу (коротко чи довгостроковий), в якому перебуває фірма.

2. Функції середніх загальних витрат і попиту фірми монополістичного конкурента мають вигляд:

$ATC = 3 \cdot Q - 2$;

$Q = 52 - 2 \cdot P$.

Після проведення рекламної компанії витрати на яку становили:

$C_{рек.} = 0,5 \cdot Q^2 + 6\ Q$, попит збільшився і становить: $Q = 104 - 2 \cdot P$.

Визначте прибуток фірми до і після проведення рекламної компанії і зробити висновок про її ефективність.

3. Функція загальних витрат і ринкового попиту фірми монополістичного конкурента мають вигляд:

$TC = 3 \cdot Q^2 - 8$;

$P = 64 - Q$.

Після проведення реклами, затрати на яку становили :

$C_{рек.} = 6 \cdot Q - 10$, попит збільшився до: $P = 76 - 2 \cdot Q$.

Визначте випуск продукції і ціну, яку встановлює монополістичний конкурент після проведення рекламної компанії.

4. Компанія по виробництву дитячого взуття функціонує на ринку монополістичної конкуренції. Функції загального доходу і загальних витрат мають вигляд:

$TR = 270 \cdot Q - 20 \cdot Q^2$,

$TC = 30 \cdot Q + 10 \cdot Q^2$.

Визначте параметри довгострокової рівноваги.

5. Фірми функціонують на ринку дуополії і їх функції попиту мають вигляд: $P = 120 - Q$. Граничні витрати фірм не змінюються і становлять 9.

Визначте:

1) обсяг продукції фірми і галузі, ринкову ціну і прибуток, якщо їх поведінка є некооперативною;

2) як зміняться параметри рівноваги на ринку в умовах чистої конкуренції.

6. Попит в галузі характеризується функцією: $Q = 240 - 2 \cdot P$. В галузі функціонують дві фірми, які взаємодіють за моделлю Курно. Граничні витрати фірм дорівнюють нулю.

Визначте обсяг продукції кожної фірми і ринкову ціну.

7. Функція ринкового попиту на продукцію галузі має вигляд:

$P = 240 - 3 \cdot Q$. В галузі функціонують дві однакові фірми, які конкурують за моделлю Курно. Визначте граничні витрати фірми, якщо обсяг продукції галузі – 32.

8. В галузі функціонують 3 фірми однакові за обсягом(Q). Граничні витрати кожної фірми однакові і дорівнюють 300 грн. Попит на продукцію галузі характеризується функцією: $P = 1500 - 10 * Q$

Якщо фірми об'єднуються в картель і поділяють ринок порівну, якою буде ціна (P) рівноваги і яку кількість продукції вироблятиме кожна фірма?

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основні

1. Баула О. В., Вісина Т. М., Лютак О. М. та ін. Економікс. Частина 1: Вступ до економікса. Мікроекономіка: навчальний посібник. Видання друге. Суми: Університетська книга, 2025. 424 с.

2. Баула О. В., Лютак О. М., Галазюк Н. М. та ін. Економікс. Частина 2: Макроекономіка. Загальні питання світового господарства: навчальний посібник. Суми: Університетська книга, 2025. 590 с.

3. Задоя А.О. Макроекономіка: навчальний посібник / А.О. Задоя, Ю.Є. Петруня. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2022. 256 с.

4. Мікроекономіка: підручник / За заг. ред. А.І. Ігнатюк. Київ: Видавництво Ліра-К, 2023. 420 с.

5. Фісуненко Н. О., Альошина Т. В., Сидоров О. А., М'ячин В. Г. Макроекономіка : навч. посіб. / Н. О. Фісуненко, 10. Т. В. Альошина, О. А. Сидоров, В. Г. М'ячин. Дніпро : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2023. 148 с. URL: https://dspace.krkm.dnu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c8a33f7f-f81f-400c-8e94-452145c32b8f/content

6. Радіонова І.Ф., Котенок Д.М. Макроекономіка: навч. посібник [Електронний ресурс] / І.Ф. Радіонова, Д.М. Котенок. Київ : КНЕУ, 2025. 335 с. URL: https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/36c9c3b8-a574-4ed1-8e58-c68123e8ed4a/content

7. Мікроекономіка та макроекономіка: основи: Навч. посіб. для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спец. D1 «Облік і оподаткування, C1 «Економіка та міжнародні економічні відносини» / Н. Т. Шадура-Никипорець, О. В. Мініна. Чернігів : НУ «Чернігівська політехніка», 2025. 290 с. URL: https://ir.stu.cn.ua/server/api/core/bitstreams/3f7d8ad3-839e-44c3-b48f-e601e3aede5e/content

8. Макро- та мікроекономіка: практикум для підготовки до аудиторних занять та самостійної роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти [Електронне видання] / уклад. О.Кібік, Є. Рединa, О.Слободянюк, В. Котлубай, І. Примаченко: Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». Одеса : Фенікс, 2026. 128 с. URL: https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/307f76b5-a9f6-4f16-b2a4-5305694aaaac/content

Додаткові

9. Баула О.В. Трансформація інвестиційно-інноваційних процесів у цифрову епоху: роль Industry 4.0+ та платформених рішень. *Grail of Science.* 2026, Вінниця-Відень. No 68. С. 615-624. URL: https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/3583

10. Baula Olena, Khomanets Volodymyr, Urban Oksana, Tovt Yuri, Hrachevska Tamila, Bohorodytska Anna. Social Effects of Global Financial Turbulence: Challenges for Developing Countries. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice.* 2026. № 2 (67). P. 536–551. URL: https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/3585

11. Баула О. В. Кластерні механізми реалізації трансформаційних проєктів у системі міжнародного інвестування. *Grail of Science.* 2026. No 69. С. 812-820. URL: https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/5435

12. Баула О. В. Концептуальні засади конструювання інноваційних екосистем у контексті синергії цифрової та зеленої трансформацій. *Grail of Science*. 2026. № 65. С. 415–424. URL: https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/5472

13. Баула О.В., Баула В.В. Глобальні технологічні зсуви та геоекономічна фрагментація як детермінанти трансформації інвестиційно-інноваційної діяльності. *Grail of Science*: міжнар. наук. журнал. Вінниця - Відень: ГО «Європейська наукова платформа»; НУ «Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці», 2026. No 64. С. 339-349. URL: https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/5519

14. Баула О. В. Інституційна архітектура кластерних механізмів міжнародного інвестування. *Středoevropský věstník pro vědu a výzkum.* 2026. Vol. 1 (7). Pp. 39–56. URL: https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/5715

15. Баула О. В. Модель функціонування міжнародного інвестиційного середовища у реалізації трансформаційних проєктів. *Економічний простір.* 2026. №216. С.182-189. URL: https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/6291

16. Баула О. В., Лютак О. М. Україна в процесах міжнародного інвестування: виклики та перспективи. *Інтернаука. Серія: «Економічні науки»*. 2025. № 1. URL: https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/544

17. Baula O., Svynarenko D., Liutak, O., Ivantsov, S., Zhydyk, A. Modelling of national economic development in the context of ensuring sustainable development and human capital progress. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice.* 2025. Vol. 3 (62). P. 132–143. URL: https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/551

18. Баула О. В., Солов'єнко Д. В. Діджиталізація як чинник зміни структури та механізмів функціонування міжнародного фондового ринку. *Grail of Science*. 2025. № 58. С. 418–424. URL: https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/5728

19. Лютак О.М., Баула О.В., Татарчук Д.Д. Аутсорсинг в міжнародному бізнес-середовищі: перспективи та виклики. *Економічний простір*. 2024. № 191. С. 275-279 / URL: https://doi.org/10.32782/2224-6282/191-45

20. Баула О. В. Концептуальні засади конкурентного позиціонування вітчизняного аграрного бізнесу на світовому ринку. *Актуальні проблеми розвитку економіки регіону.* 2024. Т. 1, Вип. 20. С. 32-41. URL: https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/5399

21. Баула О. В., Лютак О. М., Федишин В. І. Розвиток електронної комерції та її вплив на вітчизняне та міжнародне бізнес-середовище. *Економічний простір.* 2024. № 191. С. 285-289. URL: https://repository.lntu.edu.ua/handle/123456789/5400

22. Amiti M., Heise S., Karahan F., & Şahin A. Inflation Strikes Back: The Role of Import Competition and the Labor Market. *NBER Macroeconomics Annual*. 2024. 38. https://doi.org/10.1086/729195

23. Ark B. van, de Vries K., & Pilat D. Are pro-productivity policies fit for purpose? *The Manchester School*. 2024. 92(2), 191–208. https://doi.org/10.1111/manc.12464

24. Dorn D., & Levell P. Trade and inequality in Europe and the US. *Oxford Open Economics.* 2024. 3(Supplement_1), i1042–i1068. https://doi.org/10.1093/ooec/odad046

25. Emmerling J., Andreoni P., Charalampidis I., et al. A multi-model assessment of inequality and climate change. *Nature Climate Change.* 2024. 14, 1254–1260. https://doi.org/10.1038/s41558-024-02151-7

26. Martínez-Martínez I., et al. The impact of climate change on international trade: A gravity model estimation. *The World Economy*. 2023. 46(9), 2624–2653. https://doi.org/10.1111/twec.13464

27. Tang Y., Zhang Q., & Fang K. Does international trade reduce global carbon inequality? Evidence from a producer-consumer shared responsibility. *Journal of Environmental Management.* 2024. 355. https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2024.120307

Інформаційні ресурси

1. Державна служба статистики України. Офіційна статистична інформація. https://stat.gov.ua/

2. Національний банк України. Статистика, макроекономічні показники, інфляція та грошово-кредитна політика. https://bank.gov.ua/ua/statistic

3. World Bank. World Development Indicators — міжнародні статистичні дані про економічний розвиток країн світу. https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators

4. International Monetary Fund (IMF). World Economic Outlook — прогнози та аналітика щодо світового економічного зростання, інфляції та міжнародної економіки. https://www.imf.org/en/Publications/WEO

5. Organisation for Economic Co-operation and Development (OECD). Економічна статистика, аналітичні дослідження та огляди економічної політики. https://www.oecd.org/en/data.html

6. Eurostat. Офіційна статистика Європейського Союзу: ціни, зайнятість, виробництво, доходи та економічне зростання. https://ec.europa.eu/eurostat

7. Our World in Data. Аналітичні дані та візуалізації щодо глобальної економіки, бідності, нерівності, зайнятості й добробуту населення. https://ourworldindata.org/

8. EconPapers. База наукових публікацій з економіки. https://econpapers.repec.org/

Е 45 **Економікс** : Методичні вказівки до практичних занять для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти освітньої програми «Логістика», «Підприємництво та бізнес-адміністрування» спеціальності D3 Менеджмент галузі знань D Бізнес, адміністрування та право денної та заочної форм навчання/ уклад. О.В. Баула. Луцьк : ЛНТУ, 2026. 76 с.

Комп'ютерний набір та верстка О.В. Баула

Редактор О.В. Баула

Підп. до друку «___»_____2026 р. Формат 60x84/16. Папір офс.
Гарн. Таймс. Ум. друк. арк. 4,75.
Тираж прим.

43018, м. Луцьк, вул. Львівська, 75
Друк – ЛНТУ